

**Nota van Uitgangspunten
Omgevingsvisie Losser**

Gemeente Losser

BügelHajema

Ruimte voor de leefomgeving

Nota van Uitgangspunten

Omgevingsvisie Losser

Inhoud

Rapport en bijlagen

23 maart 2021

Projectnummer 13600000200

Ruimte voor de leefomgeving

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Omgevingsvisie en Nota van Uitgangspunten	3
1.2	Proces tot nu toe	5
1.3	Organisatie	6
1.4	Leeswijzer	7
2	Naar een andere manier van werken	8
2.1	Omgevingswet: bekende en onbekende toekomst	8
2.2	Omgevingswet: rollen en gedrag	9
3	Trends en ontwikkelingen	10
3.1	Demografische trends	10
3.2	Sociale trends	10
3.3	Economische trends	10
3.4	Bestuurlijke/politieke trends	11
3.5	Technologische trends	11
3.6	Trends rond klimaat, duurzaamheid en biodiversiteit	11
4	Ambitie gemeente Losser	12
4.1	Inleiding	12
4.2	Centraal uitgangspunt	12
4.3	7 integrale ambities als kapstok	14
4.3.1	Losser heeft een bloeiend landelijk gebied	14
4.3.2	Losser is gastvrij en herkenbaar	15
4.3.3	Losser is een gezonde en veilige gemeente	16
4.3.4	Losser is leefbaar en bewoonbaar	17
4.3.5	Losser is innovatief en duurzaam	18
4.3.6	Losser is een ondernemende gemeente	19
4.3.7	Losser werkt samen	20
4.4	Relatie met ons bestaande beleid	21
5	Vervolg richting Omgevingsvisie	23

Bijlagen

1. Factsheets fysieke leefomgeving
2. Opbrengst bijeenkomst ketenpartners
3. Opbrengst ambities en opgaven ambtelijke projectgroep
4. Opbrengst bijeenkomsten raads werkgroep

1 Inleiding

In 2022 wordt de Omgevingswet ingevoerd. De Omgevingswet bundelt allerhande bestaande wet- en regelgeving op het gebied van ruimtelijke ordening, water, milieu in één nieuwe wet. In de Omgevingswet is bepaald dat het Rijk, de provincies en de gemeenten een Omgevingsvisie moeten opstellen.

De gemeente Losser wil zich goed voorbereiden op de Omgevingswet. Om die reden zijn het Programmaplan Implementatie Omgevingswet, het Koersdocument en het Plan van Aanpak Omgevingsvisie gemeente Losser opgesteld. In het Programmaplan en het Koersdocument zijn de concrete projecten en stappen benoemd om de Omgevingswet succesvol te kunnen implementeren. Het opstellen van een Omgevingsvisie wordt daarin benoemd als één van de uit te voeren projecten. In het Koersdocument is aangegeven dat de gemeente de fysieke leefomgeving integraal wil benaderen. De gemeenschappelijke kernwaarden spelen daarbij een voorname rol.

Uit het Koersdocument blijkt dat de gemeente de implementatie van de Omgevingswet wil aangrijpen om te komen tot herijking en vermindering van regels. De gemeente wil minder op voorhand voorschrijven, maar nadrukkelijk uitnodigen tot het ontwikkelen van initiatieven vanuit de samenleving. Dit vraagt kaderstelling aan de voorkant, met handvatten om te komen tot maatwerkoplossingen.

Deze Nota van Uitgangspunten geeft de kaders van de gemeenteraad voor het vervolgproces van de Omgevingsvisie. De kaders geven richting en houvast voor de gesprekken die in het vervolgtraject worden gevoerd met inwoners, partners en andere betrokkenen. De Nota van Uitgangspunten is daarmee de eerste (strategische) koersbepaling van de raad voor het vervolg van de Omgevingsvisie.

1.1 Omgevingsvisie en Nota van Uitgangspunten

Doel Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie geeft richting aan het langetermijnbeleid van de gemeente Losser. Vanuit die blik op de horizon (waar willen op de middellange termijn, zeg tot 2035, naartoe?), geeft de Omgevingsvisie koers en richting aan initiatieven. Op die manier wordt de Omgevingsvisie geen beleidsstuk met alleen mooie verhalen en ambities, maar juist een visie die daadwerkelijk helpt om vanuit die ambities sturing en uitvoering te geven aan de uitdagingen waar de gemeente en de samenleving voor staan.

Nota van Uitgangspunten

De voorliggende Nota van Uitgangspunten is de eerste mijlpaal in de totstandkoming van de Omgevingsvisie. Vanuit het tot nu toe doorlopen proces, legt de Nota van Uitgangspunten het strategische fundament voor het participatieproces rond de Omgevingsvisie. De Nota van Uitgangspunten bevat – in de vorm van 7 integrale ambities en een aantal speerpunten – de gemeentelijke beleidsrichting. De Nota van Uitgangspunten geeft daarmee (nog) niet alle antwoorden. Integendeel: de input vanuit samenleving, ondernemers en ketenpartners is nodig om de 7 ambities te verdiepen en in te vullen.

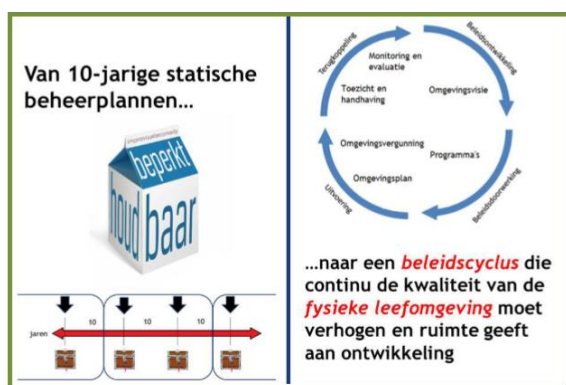
Door middel van het participatieproces worden de 7 ambities verbonden met de lokale wensen, waarden en behoeften.

De 7 integrale ambities zijn tot stand gekomen langs een aantal sporen. Allereerst zijn er landelijke en gemeentelijke trends en ontwikkelingen. Daaruit is een beeld verkregen met welke zaken de gemeente te maken zal krijgen. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met een groot aantal ketenpartners. Deze voor de gemeente belangrijke partners hebben een beeld gegeven van wat er op de specifieke vakgebieden speelt. Tot slot hebben gesprekken plaatsgevonden met de raads werkgroep en de ambtelijke organisatie. Na vaststelling van de voorliggende Nota van Uitgangspunten start een breed participatieproces met als doel de ambities en speerpunten (gebiedsgericht) van inhoud en details te voorzien.

In de navolgende hoofdstukken is aangegeven op welke wijze deze input is geanalyseerd, geclusterd en uiteindelijk is geland in 7 integrale ambities en daaruit voortvloeiende speerpunten. Belangrijk om op deze plaats aan te geven is dat nadrukkelijk is gezocht naar integrale ambities. Het is namelijk nadrukkelijk de bedoeling van de Omgevingswet de fysiek leefomgeving integraal te benaderen.

Omgevingsvisie versus structuurvisie

Het is goed te bedenken dat de Omgevingsvisie geen structuurvisie is. Dat blijkt allicht ook al uit bovenstaande toelichting. Een van de veranderingen vanuit de gedachte van de Omgevingswet is namelijk dat we niet meer werken met statische plannen met een vastgelegde tijdshorizon. De Omgevingswet koerst op een continue beleidscyclus waar evaluatie, monitoring en eventueel (op onderdelen) bijstellen van beleidsstukken centraal staat. Onderstaande afbeelding laat dat zien.

Planvorming van statisch in de Wro naar dynamisch onder de Omgevingswet

Veel structuurvisies zijn nog ontwikkeld vanuit de gedachte dat we de toekomst (in grote lijnen) kunnen plannen en maken. Maar de praktijk bleek en blijkt weerbarstig. De dynamiek en innovatiekracht van de samenleving is groot. Ook kunnen onverwachte en plotselinge ontwikkelingen (denk aan de Corona-pandemie) leiden tot structurele veranderingen op sociaal en economisch gebied. De toekomst laat zich niet of nauwelijks voorspellen. Daarmee is het lastig om met de wetenschap van nu de concrete antwoorden voor de toekomst te geven. Bovendien is het steeds minder vaak de ge-

meente die ontwikkelt, maar zijn het initiatieven van de samenleving die de gemeente moet begeleiden en van houvast en kader moet voorzien vanwege het algemeen belang.

Juist daarom is de Omgevingsvisie een visie die op hoofdlijnen koers en ambitie bepaalt voor de lange termijn en voor de middellange termijn de eerste stappen uitzet in lijn van deze koers. Tussentijds evalueren en monitoren zorgt ervoor dat de visie zich zal blijven vernieuwen en aanpassen aan de actualiteit zonder daarbij de lange termijn doelen uit het oog te verliezen.

De Omgevingsvisie is dan ook een document dat op drie niveaus een rol speelt:

1. op strategisch niveau om de ambitie en koers te bepalen voor de gemeente voor de lange termijn (15 – 20 jaar);
2. op tactisch niveau waar deze opgaven en de lokale wensen en behoeften worden verbonden op het niveau van de dorpen en van een concreet uitvoeringsprogramma worden voorzien;
3. op operationeel niveau om alle initiatieven die vanuit de samenleving komen van een kader/randvoorwaarden te kunnen voorzien.

Niveau	Rol	Horizon
Strategisch	Koers bepalen voor de "lange termijn"	20 jaar
Tactisch	Vastleggen van de eerste stappen	5 jaar
Operationeel	Kaders geven voor initiatieven	continu

In de Omgevingsvisie komen deze drie rollen op verschillende plekken terug.

1.2 Proces tot nu toe

In januari 2020 is gestart met het proces om te komen tot een Omgevingsvisie en allereerst een Nota van Uitgangspunten. In dit traject is in een aantal overleggen en sessies met verschillende deelnemers (raads werkgroep, ambtelijk projectteam, ketenpartners) verkend welke ontwikkelingen en trends op de gemeente af komen, welke ambities de gemeente nu heeft en wat dat betekent voor de vragen van de gemeente voor de komende jaren. Op 14 januari 2020 vond de aftrap met het ambtelijke projectteam plaats. Ruim een maand later vond een sessie plaats met ruim 30 ketenpartners. In gemêleerde groepjes werd gesproken over de te verwachten ontwikkelingen op sociaal, demografisch economisch gebied en op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid, energietransitie, klimaatadaptatie. Vragen die aan de orde kwamen, zijn:

- Waar zou de gemeente zich op moeten richten?
- En wat zou een eerste goede stap kunnen zijn?

De eerste bijeenkomst met de raads werkgroep vond plaats op 31 augustus 2020. Allereerst werd de raads werkgroep meegenomen in de (inhoud en doelen) Omgevingswet. Vervolgens werd het brede begrip 'fysieke leefomgeving' verkend. Alles wat je hoort, ziet, voelt en ruikt, bleek een goede samenvatting. Het grootste deel van de avond werd gebruikt om de 7 integrale ambities te bespreken en de

bijbehorende speerpunten te prioriteren. Deze ambities en speerpunten vormen de kapstok voor de voorliggende Nota van Uitgangspunten en later de Omgevingsvisie.

Op 30 november 2020 vond de tweede bijeenkomst van de raads werkgroep plaats, dit keer digitaal. Uit de sessie op 31 augustus is een beeld ontstaan van wat de gemeente Losser wil en waarop we in willen zetten. Tijdens de raads werkgroep op 30 november werd dat beeld – aan de hand van stellingen en casussen, maar met name het gesprek daarover - geverifieerd en aangevuld. In hoofdstuk 4 worden de ambities en speerpunten nader beschreven.

Wat betreft het proces nog het volgende. Tussen januari 2020 (start proces) en augustus 2020 (eerste bijeenkomst raads werkgroep) zit op het eerste gezicht een grote tijdsperiode. Nadat de projectgroep alle input had verwerkt, was het de bedoeling daarover een aantal fysieke bijeenkomsten met raads werkgroep te plannen. Vanwege Corona is dat echter vertraagd. Op het moment dat de tweede lockdown werd afgekondigd is gekozen om alles digitaal te laten verlopen. Het spreekt voor zich dat Corona tot vertraging en een andere procesaanpak heeft geleid.

1.3 Organisatie

Ambtelijke projectgroep

De ambtelijke projectgroep bestaat uit medewerkers van de gemeente Losser. De volgende medewerkers nemen plaats in de projectgroep:

- G. Kwekkeboom (interne projectleider)
- P. Bosman (beleidsmedewerker Participatie)
- M. Broekhuis (strategisch adviseur)
- A.G.A. Elfrink (medewerker communicatie)
- M.M.H. Hamers (beleidsmedewerker economische zaken)
- G.J. Haverkamp (beleidsmedewerker milieu)
- R. Middelhuis (beleidsmedewerker openbare ruimte)
- A.J.G. Nijland (beleidsmedewerker landelijk gebied)
- H.J.H. Sieverink (beleidsmedewerker ruimtelijke ordening)
- N. Swierstra (beleidsmedewerker cultuur)
- M. Unland – Evers (medewerker projectondersteuning)

Deelnamelijst Ketenpartners

- Makelaar Straatman
- Woningcorporatie Domijn
- van Heek textiles b.v.
- Van Maku products b.v.
- Zorggroep Sint Maarten
- Bioboer Elderink
- LTO
- Sportcoach
- Carint

- Ervencoaches
- Stichting Fundament
- Thoon, Twentse huisartsenonderneming Oost-Nederland
- Stichting tot behoud van het Twents landschap
- ODT
- Veiligheidsregio
- Historische kring Losser
- Vertegenwoordiging vanuit sportverenigingen
- Waterschap
- Gemeente Losser
- Routenetwerken Twente
- Erve Punte (minicamping en huisjes)
- Enexis
- Transitieteam duurzaam Losser

1.4 Leeswijzer

Deze Nota van Uitgangspunten is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk één zijn in algemene zin enkele woorden gewijd aan de Omgevingswet en de doelstellingen daarachter. In hoofdstuk twee wordt daar nog iets verder op ingezoomd. Het hoofdstuk gaat specifiek in op de andere manier van werken, rollen, houding en gedrag. In hoofdstuk drie worden vervolgens de trends en ontwikkelingen benoemd die spelen in de gemeente. Deze trends en ontwikkelingen zijn afkomstig uit de sessies met ambtelijke organisatie en de ketenpartners. De hoofdstukken twee en drie vormen daarmee de opmaat voor hoofdstuk vier: de beschrijving van de zeven integrale ambities en bijbehorende speerpunten. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op het vervolgproces richting Omgevingsvisie.

2 Naar een andere manier van werken

Onze samenleving verandert van een verzorgingsstaat naar een participatiemaatschappij; een maatschappij waaraan iedereen zoveel mogelijk deelneemt. Ook een maatschappij waarin gemeente en inwoners op gelijkwaardig niveau met elkaar in gesprek gaan. In de participatiesamenleving komen de initiatieven en ontwikkelingen meer en meer vanuit de samenleving. De gemeente schept daarvoor randvoorwaarden, biedt kansen en neemt (bureaucratische) obstakels weg. Dit betekent dat de gemeente enerzijds ruimte biedt, maar anderzijds ook kaders stelt; de gemeente is en blijft namelijk verantwoordelijk voor een 'gezonde en veilige fysiek leefomgeving'.

De Omgevingswet is gebouwd op deze verschuiving naar een participatiesamenleving. Echter, de ontwikkelingen in het sociaal domein lopen hierop vooruit. In de transitie van het sociaal domein heeft deze verschuiving al plaatsgehad. De gemeente heeft in het sociale domein een meer faciliterende rol gekregen en stimuleert inwoners om zaken zelf op te pakken. In het Integraal beleidsplan sociaal domein is dan ook opgenomen dat de gemeente Losser maatschappelijke deelname en zelfredzaamheid stimuleert en faciliteert. In de doelenboom is voor het sociaal domein concreet gemaakt welke doelstellingen en werkwijze worden gehanteerd bij het waarmaken van deze ambities. De koers en opzet voor het sociaal domein vormt ook de basis en leidraad voor de manier van werken met de Omgevingswet en dus ook voor de inhoud van de Omgevingsvisie.

2.1 Omgevingswet: bekende en onbekende toekomst

Bekende toekomst

Onze samenleving is altijd in beweging; er zijn voortdurend ondernemers, maatschappelijke organisaties en inwoners die zich met goede ideeën bij de gemeente melden. Deels zijn deze initiatieven goed te voorspellen, bijvoorbeeld omdat het om aanvragen gaat die regelmatig voorbij komen, zoals de bouw van een schuur, een schutting of een dakkapel. Alle voorspelbare ontwikkelingen vormen de 'bekende toekomst'. Vanwege de voorspelbaarheid kunnen deze initiatieven goed worden vertaald in (de regels van) een Omgevingsplan.

Onbekende toekomst

Daarnaast is echter sprake van een in hoge mate 'onbekende toekomst': nieuwe ontwikkelingen die onmogelijk vooraf voorspeld kunnen worden. De praktijk leert namelijk dat zich regelmatig initiatieven aandienen, die (net) niet zullen passen binnen de bestaande regelgeving. De wijze waarop de gemeente wil omgaan met 'de onbekende toekomst', is daardoor een onderwerp dat zich in eerste instantie leent om op Omgevingsvisieniveau te worden uitgewerkt. Daarbij is de intentie van de Omgevingswet (en in de Omgevingsvisie uit te werken): 'ja, mits'. Het invullen van zowel de 'ja' als de 'mits' vindt vervolgens plaats in de Omgevingsvisie.

2.2 Omgevingswet: rollen en gedrag

De Omgevingswet streeft naar een andere manier van werken en samenwerken. Binnen de gemeentelijke organisatie, maar zeker en vooral ook daarbuiten. Ruimte voor initiatief, een integrale blik waarin het gebied centraal staat en participatie vooraf in plaats van inspraak achteraf. De Omgevingsvisie is hierin een belangrijk instrument. Daarin moet duidelijk worden:

1. Welke ruimte er is voor initiatief en binnen welke kaders?
2. Welke rol de gemeente daarin heeft.
3. Welke rol de samenleving of de initiatiefnemer heeft.

Dit vraagt bij de uitwerking naar de Omgevingsvisie om plaatsbepaling van de gemeenteraad en een gesprek over de samenwerking met het College van B&W.

Op voorhand merken we als gemeenteraad het volgende op over onze rol.

1. Het principe van de Omgevingswet is: 'Ja, mits...'. Wij nemen het 'ja, mits-principe' in ons beleid over. Omdat geen twee plekken exact gelijk zijn, zal ook die 'mits' per situatie verschillen. Dit zal in de praktijk betekenen dat een initiatief op de ene plek wel kan en op een andere plek mogelijk niet (dan wel in een andere vorm). Hoewel dit kan lijken op willekeur, is dat het niet. Van ons als de overheid wordt namelijk maatwerk verwacht, dat wij faciliteren en ontwikkelingen mogelijk maken. Dat vraagt lef en durf om verschillende uitkomsten op verschillende plaatsen uit te leggen. Daarnaast zijn initiatieven en omstandigheden zelden precies gelijk.
2. In principe past onze Omgevingsvisie binnen het beleid van Rijk en provincie. Op voorhand lijken er op dit moment geen onderwerpen te spelen waarop we een koers willen varen die afwijkt van de wet- en regelgeving van rijk en provincie. Mochten we bij het toepassen van maatwerk bij nieuwe ontwikkelingen onverhoopt aanlopen tegen beleidsmatige grenzen, dan kiezen we ervoor om op dat moment het gesprek aan te gaan met rijk en/of provincie.

3 Trends en ontwikkelingen

In dit hoofdstuk staan de trends en ontwikkelingen centraal, waar de gemeente mee te maken heeft (of krijgt). Dit hoofdstuk is opgebouwd vanuit de bespreking van VNG-trends tijdens de ambtelijke sessies en de bijeenkomst met de ketenpartners. Het gaat daarmee om trends en ontwikkelingen gezien door een 'lokale bril'. Als aanvulling (en ondersteuning) daarop is in de bijlage een aantal factsheets opgenomen met daarin statistische data voor een aantal relevante aspecten.

3.1 Demografische trends

1. Tot 2029 nog enige huishoudensgroei in de kernen Losser en de Lutte, in de overige kernen stabiel of teruglopend.
2. Na 2029 aanzienlijke toename van de vergrijzing en ontgroening en daarmee een (forse) terugloop van het aantal huishoudens

3.2 Sociale trends

1. Toenemende aandacht voor het thema gezondheid in de fysieke leefomgeving.
2. Toenemende aandacht voor eenzaamheid onder ouderen en jongeren.
3. Veiligheid en leefbaarheid onder druk als gevolg van ondermijning.
4. Ouderen zijn langer zelfredzaam en wonen daardoor langer thuis.
5. Toenemende behoefte aan zorgvoorzieningen in het buitengebied.
6. Mensen moeten tot steeds hogere leeftijd blijven werken. Dit heeft effecten op vrijwilligerswerk en daarmee de sociale samenhang.

3.3 Economische trends

1. Afnemende beroepsbevolking door vergrijzing en krimp.
2. Groeiende dienstensector en een stijgend gemiddeld opleidingsniveau.
3. Robotisering en automatisering zorgen voor het (definitief) verdwijnen van banen.
4. Schaalvergroting, toegenomen mobiliteit en veranderende consumentenvoorkeuren leiden tot daling van het aantal voorzieningen.
5. Teruggang in aantal agrarische bedrijven en schaalvergroting van de overblijvende bedrijven. Deze trend bevat ook een sociale component.
6. Ook Losser krijgt als gevolg van demografische ontwikkelingen en veranderend koopgedrag van de consument (internetverkoop) te maken met krimp in deze sector en dus een toename van leegstand van winkels.
7. Toename van thuiswerken.
8. Het doel van centrumbezoek verandert; de recreatieve rol van de centra neemt toe.
9. Door het toevoegen van belevingsaspecten verandert de rol van ondernemers en/of winkeliers.

10. Vergrijzing betekent: meer vitale ouderen met veel tijd.
11. Tekort aan zorgpersoneel.

3.4 Bestuurlijke/politieke trends

1. Terugtrekkende overheid, meer eigen initiatief door de burger.
2. Meer samenwerking in de regio en Noordoost Twente.

3.5 Technologische trends

1. Toenemende invloed van internet en ICT in het dagelijks leven (smart-living).
2. Toenemende mogelijkheden voor online zorg-consultatie

3.6 Trends rond klimaat, duurzaamheid en biodiversiteit

1. De verandering van ons klimaat heeft geleid tot een groot besef dat we duurzamer moeten omgaan met onze aarde en de (fossiele) grondstoffen: de circulaire economie wordt een harde noodzaak.
2. Grote opgaven op het gebied van energie (RES, Warmtevisie), klimaat en water (wateroverlast, droogte en hittestress).
3. Kritischer houding in verband met grondgebruik en bedrijfsvoering.
4. Aandacht voor verduurzaming van de landbouw en de woningvoorraad.
5. Strengere eisen aan het terugdringen van emissies, de voedselveiligheid, dierenwelzijn, biodiversiteit en omgevingskwaliteit.
6. Toenemende focus op gezonde leefstijl

4 Ambitie gemeente Losser

4.1 Inleiding

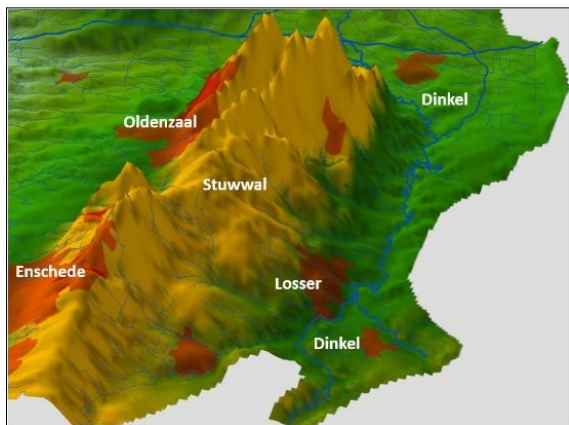
In het afgelopen jaar zijn diverse gesprekken gevoerd. Niet zelden hadden deze gesprekken een sectoraal karakter; ketenpartners vertegenwoordigen immers doorgaans een bepaald, afgebakend, beleidsveld. De Omgevingswet vraagt echter om een integrale benadering van de fysieke leefomgeving. Dat vraagt een andere blik. De input vanuit de gesprekken en sessies is daarom samengevoegd tot 7 integrale ambities. Deze 7 ambities omvatten tezamen het volledige spectrum van de fysieke leefomgeving.

Vanaf paragraaf 4.3 worden de 7 ambities en bijbehorende speerpunten beschreven. Als horizon hanteren we het jaar 2035. Graag gaan we met onze inwoners, ondernemers en ketenpartners in gesprek over deze ambities en speerpunten.

Een aantal thema's is echter overkoepelend en raakt alle 7 ambities. Daarom worden deze hieronder apart vermeld.

4.2 Centraal uitgangspunt

Losser maakt deel uit van Nationaal Landschap Noord Oost Twente, maar is daarbinnen weer uniek. Navolgende afbeeldingen illustreren dat.

Ligging stuwwal en beekdal Dinkel

Ligging watersystemen

Ligging Natura 2000-gebieden

Losser heeft met haar stuwwal complex, het watersysteem van de vrij meanderende Dinkel, Natura 2000-gebieden en het kleinschalig coulissenlandschap (waar de dorpen uiteraard deel van uit maken) 'goud' in handen. Dit is de kracht van Losser, waar onze inwoners zich mee identificeren (blijkens de recente input van inwoners bij het opstellen van de visies voor de Kwaliteitsimpulsen van Losser, De Lutte, Glane en Beuningen).

Tegelijkertijd is deze kracht kwetsbaar. Daarom zetten we alle beschikbare instrumenten in om deze kwetsbare waarden te koesteren, te beschermen maar ook actief versterken.

Ons centrale uitgangspunt vatten we daarom als volgt samen: **bij al onze ambities en speerpunten staat ons lokale 'goud' centraal.**

4.3 7 integrale ambities als kapstok

4.3.1 Losser heeft een bloeiend landelijk gebied

Omschrijving ambitie

Het is 2035. Ons landelijk gebied bloeit als nooit tevoren. In de afgelopen 15 jaar is ons landelijke gebied getransformeerd naar een heterofunctioneel gebied. Landbouw, bedrijvigheid, wonen, recreatie, natuur, landschap en water; alle hebben ze inmiddels een goede plek in het landelijke gebied gevonden. Ook vraagstukken op het gebied van duurzaamheid, energie en klimaatadaptatie zijn op een passende maat en schaal geland in het buitengebied. Door maatwerk, in combinatie met gerichte, flexibele regelgeving is het gelukt verschillende functies in harmonie naast elkaar te laten functioneren.

Speerpunten

1. De kwaliteiten en waarden van de gemeente vormen ons DNA. Ze maken de gemeente tot een goede plek om te wonen en te leven, te ondernemen en op bezoek te komen. Bij alle ontwikkelingen willen we dat het landelijk gebied zijn eigenheid behoudt. Ontwikkelingen in het landelijk gebied moeten daarom een bijdrage leveren aan de versterking van de bestaande kwaliteiten; Het coulisselandschap draagt op allerlei manieren bij aan het welzijn en het geluk van mensen, en daarmee aan de omgevingskwaliteit en de toeristische aantrekkelijkheid. Ingrijpen in dit landschap is vaak onomkeerbaar en moet zeer zorgvuldig worden overwogen. Met name geldt dit bij schaalvergroting van bedrijven, bij de teruggave van landbouwgrond aan de natuur of het toekennen van andere bestemmingen.
2. Ontwikkelingen in het landelijk gebied grijpen op elkaar in en beïnvloeden elkaar. Dat vraagt om een gedeelde verantwoordelijkheid en een gezamenlijke aanpak. We werken daarom samen met onze inwoners, het waterschap, de agrarische sector, de recreatie- en natuursector en alle andere relevante partijen aan een bloeiend landelijk gebied. Als gemeente zien we voor onszelf een regisserende taak.
3. Bij nieuwe ontwikkelingen kijken we telkens naar koppelkansen. Concreet betekent dit dat we bij nieuwe ontwikkelingen altijd deze vragen stellen: welke mogelijkheden voor win-situaties doen zich hier voor?
4. De gemeente wil het voor eigenaren van vrijkomende agrarisch gebouwen makkelijker maken om bebouwing te slopen, door ontwikkelbehoefte koppelen aan sloopopgave. Ruimtelijke kwaliteit, flexibiliteit en maatwerk staan daarbij centraal.
5. Het behoud en de verdere ontwikkeling van onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden van ons landelijke gebied vinden we erg belangrijk. We zetten hier actief op in bij behoud en actief herstellen het kleinschalige coulissenlandschap in het algemeen en van hout-

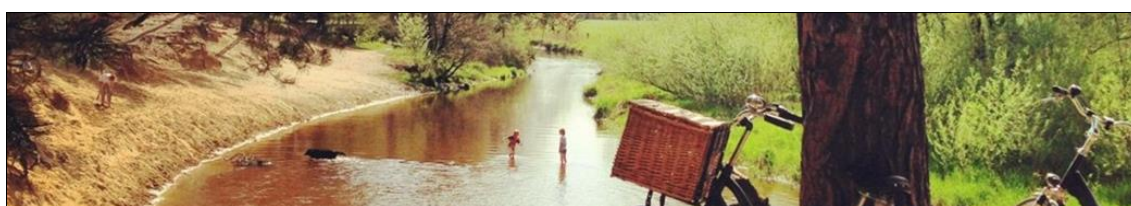
en boswallen in het bijzonder. Van een nieuwe ontwikkeling zal altijd een positieve impuls uitgaan op het gebied van landschap en cultuurhistorie. Hier ligt een directe link met de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO) van de provincie Overijssel. Als aanvulling op het KGO richten we een Landschapsfonds op. Een storting in het Landschapsfonds kan aan de orde zijn in gevallen waarbij nieuwe ontwikkelingen niet ter plekke gepaard kan gaan met behoud en ontwikkeling van landschap en cultuurhistorie.

6. Het Nationaal Landschap herbergt kwetsbare en bedreigde diersoorten. Het tegengaan van lichtvervuiling draagt bij aan het verbeteren van de levensomstandigheden van deze soorten. We stimuleren bedrijven en inwoners daarom om terughoudend om te gaan met verlichting in hun bedrijven (stallen, maneges, etalages). Als gemeente plaatsen we geen openbare verlichting bij in het buitengebied en waar mogelijk halen we verlichting weg.
7. In bepaalde gebieden komen op dit moment veel functies samen (te denken valt aan natuur, recreatie, wonen, landbouw, etc....). Op voorhand spreken wij niet uit waar, wanneer en hoe bepaalde functies al dan niet voorrang krijgen. In lijn met speerpunt 4 willen wij namelijk onderzoeken op welke wijze functies kunnen samengaan en elkaar kunnen versterken.
8. Voor het Lutterzand stellen we een gebiedsvisie op. In deze gebiedsvisie (die we zien als pilot) wegen we alle belangen. Indien nodig maken we in die gebiedsvisie meer richtinggevende keuzes.

4.3.2 Losser is gastvrij en herkenbaar

Omschrijving ambitie

Het is 2035. Toeristen en dagjesmensen weten ons volop te vinden, voelen zich welkom en komen tot rust binnen onze gemeente. De gemeente ademt een sfeer van saamhorigheid, gemoedelijkheid en rust. De Dinkel, het Lutterzand en de vele andere historische en landschappelijke elementen en structuren, ons erfgoed en de mooie dorpen vormen belangrijke trekpleisters.

Speerpunten

1. Losser scoort hoog op het gebied van cultuurhistorische en landschappelijke waarden. De vijf unieke en karakteristieke kerkdorpen Losser, Overdinkel, Beuningen, Glane en De Lutte, onze prachtige natuurgebieden zoals Boerskotten, Het Lutterzand, de Tankenberg (hoogste punt van Overijssel), de Natura 2000-gebieden Landgoederen Oldenzaal en Dinkelland, ons cultureel erfgoed als de Steenfabriek de Werklust, Erve Kraesgenberg maar ook onze sportaccommodaties en de Kulturhusen; alle zijn ze een onmisbaar onderdeel van ons DNA. Om die reden zetten we in op de bescherming van die waarden. We benoemen die waarden nauwkeurig in de Omgevingsvisie en borgen ze later in ons Omgevingsplan. Tegelijk is onze gemeente geen

museum; nieuwe ontwikkelingen sluiten we daarom niet uit. Wel vragen we nadrukkelijk dat nieuwe ontwikkelingen bijdragen aan behoud en ontwikkeling van die waarden.

2. We zijn trots op onze mooie gemeente en laten die graag zien aan recreanten en bezoekers. Momenteel wordt daar al hard aan gewerkt: we bouwen aan de toeristisch-recreatieve 'backbone' tussen de noordzijde van de kern Losser en de Duitse grens. Vanaf de backbone realiseren we fysiek aantrekkelijke verbindingen naar de dorpskernen. We willen echter dat cultuurhistorische en landschappelijke elementen en structuren (ook op andere plaatsen) nog beter herkenbaar en beleefbaar zijn. We maken ons daarom sterk voor een verbetering en uitbreiding van onze recreatieve infrastructuur. Met terrein beherende organisaties gaan we daarnaast graag in gesprek over de toegankelijkheid van natuurgebieden. Bij dit alles willen we de aantrekkelijkheid van de gemeente voor bezoekers meer uitdragen en versterken, zonder dat dit ten koste gaat van natuur, landschap, cultuurhistorie en de belangen van de inwoners.
3. In de Toekomstvisie 2025 staat het volgende beschreven over 'de Losserse cultuur': de gemeente Losser kent veel vrijwilligers, heel veel. Lossenaren hebben een groot organiserend vermogen en weten elkaar te vinden bij het organiseren van talloze activiteiten en feesten, maar ook bij het herstel van bijvoorbeeld het Kerkebos in Overdinkel. Een rijk verenigingsleven is het resultaat. Ook zijn er diverse stichtingen die zich bijvoorbeeld inzetten ten behoeve van de mantelzorg of de geschiedenis van de gemeente Losser. Daar zijn wij trots op. Als gemeente willen we die cultuur, de identiteit en het noaberschap behouden en versterken. We blijven initiatieven daarom van harte ondersteunen.

4.3.3 Losser is een gezonde en veilige gemeente

Omschrijving ambitie

Het is 2035. Wij zijn een vitale gemeenschap. In de afgelopen jaren is er veel gerealiseerd op het gebied van bewegen in de buurt en sportactiviteiten. Een steeds grotere groep mensen wordt daardoor gezond oud in onze gemeente. Onze fysieke leefomgeving nodigt uit tot ontmoeten en verblijven. Door middel van gerichte campagnes en voorlichting weten we veel inwoners te bereiken en te activeren. Sociaal onveilige plekken en situaties hebben we aangepakt, zodat onze inwoners zich veilig voelen op straat.

Speerpunten

1. Wat betreft gezondheid staan we er als gemeente relatief goed voor. De gegevens uit de factsheets laten dat ook duidelijk zien. Het gezondheidsprofiel van de GGD laat echter wel zien dat we bovengemiddeld scoren als het gaat om obesitas, roken en drinken. We willen daar als gemeente graag mee aan de slag. Het geven van voorlichting (preventie) zien we wat dat betreft als onze eerste taak en rol. We zullen daarnaast initiatieven ondersteunen die met deze opgaven aan de slag willen of zijn.
2. Eigen verantwoordelijkheid vinden we erg belangrijk. We kunnen en willen onze inwoners niet verplichten tot een gezondere levensstijl. Wel kunnen we aanpassingen doen in de fysieke leefomgeving, waarmee inwoners worden uitgenodigd en gestimuleerd tot bewegen en ontmoeten. Dit betekent bijvoorbeeld ook dat we gebruik van de fiets en andere duurzame ma-

nieren van vervoer willen stimuleren (bijvoorbeeld door het realiseren van oplaadpunten voor auto en fiets).

3. In lijn met onze ambitie voor een gezond Losser, gaan we aan de slag met het opstellen van gebiedsgericht beleid voor stof, geur en geluid.

4.3.4 Losser is leefbaar en bewoonbaar

Omschrijving ambitie

Het is 2035. We merken dat de Losser een aantrekkelijke gemeente is om te wonen en te werken. Het is gelukt (passende) werkgelegenheid te behouden en aan te trekken. Onze bedrijventerreinen zijn in trek en op locaties van voormalige agrarische bedrijven in het landelijke gebied worden succesvol nieuwe bedrijven opgestart. Ons woningaanbod is divers, doelgroeponafhankelijk en afgestemd op de behoefte en de voorzieningen in de kernen zijn op orde. Jongeren blijven vaker en langer wonen in onze gemeente.

Speerpunten

1. Wij willen een gemeente zijn waar het voor jong en oud prettig wonen, werken en verblijven is. Dit betekent dat we inzetten op een gevarieerd woningaanbod en daarover graag afspraken maken met ontwikkelende partijen.
2. Gelet op veranderend consumentengedrag, gaan we ervan uit dat leegstaande winkelpanden niet in alle gevallen zullen worden gebruikt voor detailhandel. We begrijpen de wens om in bepaalde gevallen over te gaan tot herbestemming tot woning en/of dienstverlenende functies. In het kader van het komende participatietraject willen we dit thema graag nader bespreken met onze inwoners en ondernemers.
3. De gemeente Losser kent een actief en gevarieerd verenigingsleven. Als gemeente faciliteren en stimuleren we die eigen daadkracht van de dorpen en wijken. We geven ruimte aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners om met initiatieven te komen die een bijdrage leveren aan de leefbaarheid.
4. De landelijke trend dat voorzieningen in de kernen onder druk staan, zien we ook in Losser. Als gemeente kennen we de Kulturhusen, waar we verschillende voorzieningen concentreren en op die manier voor het dorp kunnen behouden. We vinden dat waardevol en belangrijk. Waar maatschappelijke voorzieningen onder druk staan, willen we vanuit de maatwerkgedachte, graag meedenken over het toevoegen van commerciële nevenactiviteiten.
5. In alle kernen zijn, naar aanleiding van het participatietraject "kies je kans" (2014), inmiddels zogenaamde Kwaliteitsimpulsen opgestart. Dit is een integrale, programmatische en gebiedsgerichte aanpak, waarbij per kern en samen met de inwoners, een op uitvoering gerichte visie is opgesteld middels een breed participatieproces. Op basis van de integrale visie zijn meerjarige en dynamische uitvoeringsprogramma's opgesteld waarin we met onze partners aan het gezamenlijke uitvoeringsprogramma. Deze koers zetten we voort.
6. Wij vinden dat ouderen en andere doelgroepen met een specifieke zorgbehoefte zo lang mogelijk zelfstandig thuis moeten kunnen wonen. Als gemeente willen we dat faciliteren met bij-

voorbeeld flexibele bouw- en mantelzorgregels en het realiseren van duurzame (Smart) woningen.

7. Wij vinden dat iedereen in onze gemeente gelijkwaardig moet kunnen deelnemen aan de samenleving. Toegankelijkheid (digitaal en fysiek) is daarbij een belangrijk begrip en heeft onze voortdurende aandacht.
8. We gaan de bebouwde omgeving vergaand vergroenen, mede als klimaatadapterende maatregel. We doen dat op basis van twee pijlers:
 - a. We trekken het omliggende landschap als het ware 'de dorpskernen in' waardoor de verbinding tussen dorp en omliggend landschap wordt versterkt en deze groene structuren bijdragen aan bewustzijn en ruimtelijke kwaliteit
 - b. Binnen kaders van gebiedstypologie en gebiedskenmerken gaan we het stedelijk groen omvormen tot ecologisch groen en leveren daarmee een bijdrage aan de biodiversiteit.

4.3.5 Losser is innovatief en duurzaam

Omschrijving ambitie

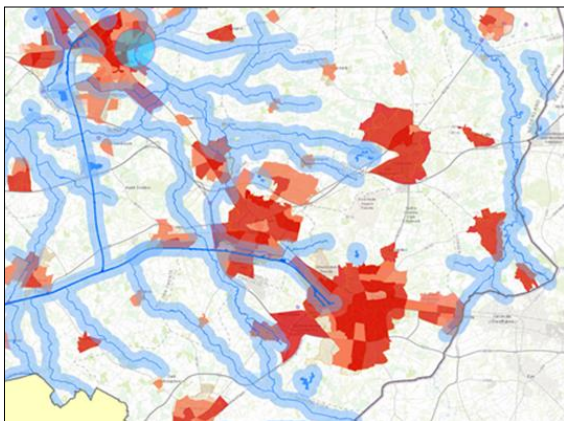
Het is 2035. Er bleek behoefte te bestaan aan proeftuinen en experimenteerruimte waar nieuwe technologieën kunnen worden beproefd en getest. Als gemeente zijn we daar, in samenwerking met onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven, in gestapt, met een mooie proeftuin als resultaat. In die proeftuin werken gemeente, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen samen in het nadenken over relevante en urgente maatschappelijke vraagstukken

In de afgelopen jaren zijn daarnaast grote stappen gezet op het gebied van klimaat, energie en duurzaamheid. Onze fysieke leefomgeving is aangepast op de klimaatverandering en er zijn belangrijke stappen gezet richting een energieneutraal Losser.

Speerpunten

1. Verduurzaming is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. We gaan daarom met inwoners, maatschappelijke organisaties, projectontwikkelaars/aannemers en energiecoöperaties in gesprek hoe we onze verduurzamingsopgave vorm kunnen geven. Uitgangspunt is dat we onze inwoners in staat stellen om zelf stappen te zetten in de verduurzaming van hun woning, dorp of wijk;
2. Wij creëren een experimenteeromgeving waarin nieuwe concepten, technologieën en nieuwe oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken kunnen worden getest.
3. Als gemeente pakken we onze regierol bij de energie- en warmtetransitie. Wij doen dat binnen het samenwerkingsverband EvNOT, maar nadrukkelijk in samenhang met andere opgaven in een maatwerkaanpak. Waar mogelijk maken we gebruik van de kansen die ons gebied biedt
4. We bieden ruimte aan nieuwe vormen van hernieuwbare energie (naast wind- en zonne-energie) als die kansrijk lijken en een bijdrage kunnen leveren aan onze eigen doelstelling
5. We streven ernaar dat we energieneutraal zijn in 2040. Daarbij ligt er een heldere link met de opgave van uit de Regionale Energie Strategie (RES). In dat kader wordt de precieze verduurzamingsopgave bepaald.
6. Op het gebied van water en klimaatadaptatie volgen we:

- a. Ons eigen beleid zoals vastgelegd in het GRP 2018-2022, met daarin specifiek beleid voor klimaatontwikkelingen.
 - b. De beleidslijnen van provincie en Vitens inzake bescherming van de drinkwaterwinning Losser
 - c. De watervisie van het Waterschap Vechtstromen met daarin verwoord de drie grote wateropgaven (droogte en overlast en gevolge van klimaatontwikkelingen, waterkwaliteit en duurzame ontwikkeling) en de zeven dragers.
7. Ook in Losser krijgen we te maken met aanvragen voor initiatieven voor het grootschaliger duurzaam opwekken van energie. Wij zijn van mening dat waar mogelijk inwoners moeten meeprofiten van de opbrengsten van dergelijke initiatieven.
8. Wat betref mobiliteit haken we aan op het centrale uitgangspunt en het verbeteren van de directe leefomgeving: mobiliteit dient zich te ontwikkelen richting Duurzame Mobiliteit in alle mogelijke vormen die de komende jaren gaan ontstaan. We richten ons en anticiperen nadrukkelijk op de nieuwe technologische ontwikkelingen op dit gebied: Smart Mobility:
 - a. we anticiperen op elektrisch rijden en voorzien daartoe in voldoende laadinfrastructuur (GO RAL);
 - b. we bevorderen (elektrisch) fietsen door het verbeteren van fietsinfra structuur (snelle - van fietssnelweg afgeleide principes - verbindingen binnen de kernen, tussen de kernen en met buurgemeenten);
 - c. we maken meer ruimte voor wandelen, ontmoeting en recreatie.
9. Ten aanzien van openbaar vervoer zetten we in op MAAS om een alternatief te bieden voor de vershraling van de openbaar vervoervoorziening.

Voorbeeld kanskaart nieuwe energie (bron: Waterschap Vechtstromen)

4.3.6 Losser is een ondernemende gemeente

Omschrijving ambitie

Het is 2035. In Losser heerst een goed vestigings- en ondernemersklimaat. Er is ruimte om nieuwe ondernemingen op te starten en er is ruimte om te groeien. In de afgelopen jaren zijn we samen met ondernemers tot mooie maatwerkoplossingen gekomen. Oplossingen waarbij ontwikkelruimte voor

de ondernemer gepaard ging met een plus op het gebied van duurzaamheid, groen en/of landschap. Onze regels zijn flexibel en we leveren maatwerk. Daarnaast zijn de digitale en fysieke verbindingen op orde.

Speerpunten

1. We bieden een gezond vestigingsklimaat voor commerciële en niet commerciële publieksgerichte functies. Onze ruimte is echter schaars en onze waarden en kwaliteiten groot. Daarom houden we vast aan ons standpunt eerst mogelijkheden voor revitalisering van bedrijventerreinen te onderzoeken alvorens nieuwe bedrijfsterreinen te ontwikkelen. En een tijdige beschikbaarheid van nieuwe locaties voor bedrijfsvestiging.
3. In onze Omgevingsvisie vormt het 'ja-mits-principe' het leidende motto. Richting de Omgevingsvisie willen we graag in gesprek over een systeem waarbij initiatiefnemers extra ontwikkelingsruimte kunnen krijgen bij een plus op het gebied bijvoorbeeld groen, duurzaamheid, energie, ruimtelijke kwaliteit, etc....
4. We spelen met onze regelgeving in op nieuwe ontwikkelingen op het gebied van werkgelegenheid, recreatie, wonen en landbouw.
5. We staan open voor de vestiging van kleine bedrijven (bijvoorbeeld in vrijkomende agrarische bedrijven en/of bedrijfsverzamelgebouwen) en bieden hun daarvoor de gelegenheid.
6. We stimuleren ondernemerschap en nieuwe economische dragers voor het buitengebied. Wij willen duurzame en schone bedrijven ruimte bieden zich te handhaven of verder te ontwikkelen. Ook stimuleren we als gemeente innovatieve ontwikkelingen of nieuwe initiatieven voor duurzame landbouw.

4.3.7 Losser werkt samen

Omschrijving ambitie

Het is 2035. Als overheid staan we midden in de samenleving staat. We weten wat er leeft en speelt in de samenleving. Via passende regelgeving is het gelukt om belangrijke stappen te zetten op 6 ambities. We zijn een deskundige overheid die inspeelt op veranderingen in de samenleving en zijn helder in onze keuzes.

Speerpunten

1. De verbindingen die we aangaan, zijn gericht op het realiseren van onze lange termijn-doelen. We stellen ons daarbij op als 'partner van de samenleving'.
2. Wij werken waar nodig en wenselijk samen met overige overheden, onze maatschappelijke partners, kennisinstellingen en vrijwilligersorganisaties. De Gebiedsopgave Overdinkel is hiervan een duidelijk voorbeeld.
3. We doen lokaal wat nodig is voor het behoud van de Lossere identiteit en hebben het lef om keuzes te maken.
3. Wij willen onze ligging in het grensgebied en de EU-Regio beter benutten. Dat geldt ook voor onze plek en rol in de Regio Twente.

4.4 Relatie met ons bestaande beleid

Hierboven benoemden we onze ambities en bijbehorende speerpunten. Met deze ambities en speerpunten gaan we in gesprek met de samenleving; richting Omgevingsvisie is (gebiedsgerichte) uitwerking en detaillering nodig.

Naast deze ambities en speerpunten heeft de gemeente op diverse beleidsterreinen sectoraal beleid opgesteld. Deze Nota van Uitgangspunten legt dat bestaande beleid niet terzijde.

Om die reden zijn ambities en speerpunten gespiegeld aan het bestaande beleid. Onderstaande tabel vat de bevindingen samen:

Ambitie	Nieuw ten opzichte van bestaand beleid
1	• In te stellen Landschapsfonds • Op te stellen Gebiedsvisie Lutterzand • Op te stellen Beleidsnotitie Buitengebied met kwaliteit
2	• Er is momenteel geen samenhangende visie op het in stand houden en het actief verbeteren/uitbreiden van de toeristische infrastructuur en waar nodig een handhavingsaanpak
3	• Het op te stellen gebiedsgerichte beleid voor stof, geluid en geur • Verkenning van Corona en wat een dergelijke pandemie betekent voor het gebruik, de gebruiksmogelijkheden en de inrichting van de (openbare) ruimte of fysieke leefomgeving.
4	• -
5	• ~~Gemist wordt een integrale of overkoepelende duurzaamheidsvisie met als toekomstbeeld een duurzame leefomgeving~~
6	• -
7	• Gemist wordt een visie op het duurzaam borgen van de toekomstige dienstverlening van de gemeente aan de inwoners, bedrijven, verenigingen, etc....

5 Vervolg richting Omgevingsvisie

Totstandkoming Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie komt langs vijf stappen tot stand. In de eerste fase wordt een beleidsanalyse gedaan: welk beleid is er en welke beleidsstukken vormen de pijlers onder de visie? De basis voor deze stap is inmiddels ambtelijk gelegd en vindt u terug in hoofdstuk 4.2.

Daarnaast speelt de vraag 'wat komt er op ons af?' Welke ontwikkelingen beïnvloeden de toekomst van onze gemeente en op welk vlak? Deze verkenning is onder andere samen met de raads werkgroep, de ketenpartners en de projectgroep gedaan en is opgenomen in hoofdstuk 3 van deze Nota van Uitgangspunten.

Opzet Omgevingsvisie

Vervolgens wordt met de samenleving het gesprek gevoerd: wat is van waarde in de gemeente, wat maakt de gemeente onderscheidend en wat moet daarom behouden of versterkt worden? Deze inbreng wordt vertaald naar een gebiedsgerichte waardenkaart. De waardenkaart is het fundament van de Omgevingsvisie en vormt de basis (en toetssteen) voor nieuwe ontwikkelingen.

De inhoud van de Nota van Uitgangspunten staat centraal bij de vraag 'waar willen we naartoe'? In overleg met de samenleving willen we onze ambities en speerpunten gebiedsgericht uitwerken.

De visiekaart is de kaart die de ambities en speerpunten van de gemeente duidt.

Onderdeel van de visie is een uitvoeringsdeel. In het uitvoeringsdeel wordt een uitvoeringsparagraaf opgenomen, maar ook de link met programma's komt hier aan bod. In het uitvoeringsdeel wordt concreet gemaakt welke stappen de gemeente de komende jaren (zelf) wil zetten en waar de gemeente ruimte laat voor initiatieven van anderen om invulling te geven aan de opgaven in de visie.

Het laatste deel van de Omgevingsvisie is een proceswijzer en afwegingskader. Voor initiatieven die niet passen in het Omgevingsplan is de Omgevingsvisie het eerste toetsingskader. Omdat de aard van de initiatieven niet gemakkelijk voorspelbaar is en initiatieven vaak maatwerk vragen, wordt aan de Omgevingsvisie een afwegingskader toegevoegd. Het kader geeft aan op welke wijze initiatieven worden afgehandeld, wat de rol en verantwoordelijkheid is van de gemeente en de initiatiefnemer en

gaat in op de wijze waarop de waarden die in de waardenkaart van de Omgevingsvisie zijn geduid worden meegenomen.

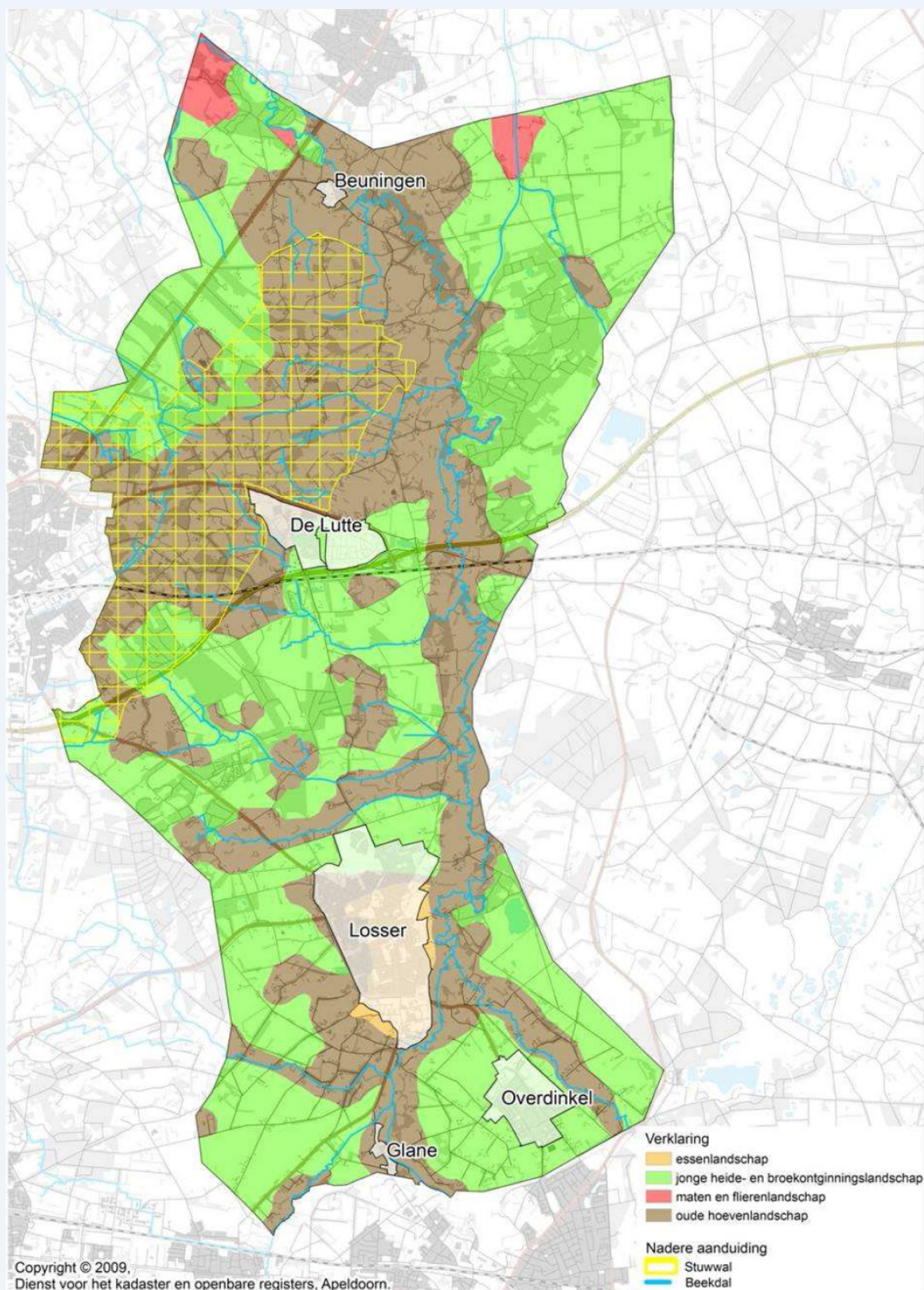
Monitoring en evaluatie van de Omgevingsvisie

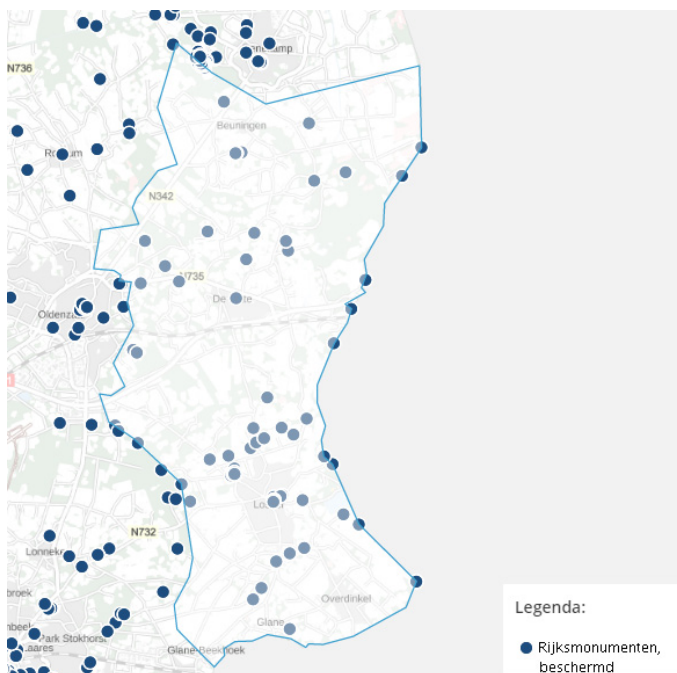
Waar de structuurvisie nog een (statisch) tijdspad biedt voor de lange termijn, zal de Omgevingsvisie een meer dynamisch karakter kennen, waarbij in een plancyclus steeds de gezette stappen worden geëvalueerd en worden bijgesteld. Dit biedt de mogelijkheid om steeds tijdig bij te sturen en aan te passen op actualiteit en nieuwe inzichten. De evaluatiecyclus zal variëren afhankelijk van de verschillende onderdelen van de visie en de daaraan gekoppelde tijdshorizon. Het ligt voor de hand dat de lange termijn visie en ambitie ook voor een langere periode vastgehouden kunnen worden. Het uitvoeringsdeel vraagt echter periodieke herziening. Deze cyclus kan goed samenvallen met de vierjaarlijkse bestuurlijke cyclus. De proceswijzer is een instrument waar continu op wordt teruggegrepen. De evaluatie en eventuele bijstelling van deze proceswijzer zal in het begin vaker plaatsvinden. Zo wordt de proceswijzer steeds beter toegesneden op de gemeentelijke praktijk. Het is denkbaar dat dit in eerste instantie jaarlijks gebeurt en op de langere termijn twee- of vierjaarlijks.

Bijlagen

1. Factsheets fysieke leefomgeving
2. Opbrengst bijeenkomst ketenpartners
3. Opbrengst ambities en opgaven ambtelijke projectgroep
4. Opbrengst bijeenkomsten raads werkgroep

1. Factsheets fysieke leefomgeving

Bron: Atlas leefomgeving

Karakteristieke panden en erven in het buitengebied van de gemeente Losser zijn geïnventariseerd, uitkomst:

- 266 adressen bekeken
- 69 erven als karakteristiek beoordeeld
- 61 agrarische bijgebouwen als karakteristiek beoordeeld
- - 12 niet-agrarische panden als karakteristiek beoordeeld
- - 16 Mariakapellen en landkruizen als karakteristiek beoordeeld (waarvan 5 als onderdeel van een erf).

Bron: via https://www.losser.nl/Inwoners/Wonen_en_bouwen/Monumenten/Rijksmonumenten_gemeentelijke_monumenten_karakteristieke_panden

Voor de dorpskern van Losser is eveneens een inventarisatie van karakteristieke panden gemaakt:
- 24.

Het is de bedoeling om voor Beuningen, De Lutte, Glane en Overdinkel vergelijkbare inventarisaties te maken.

Bron: via https://www.losser.nl/Inwoners/Wonen_en_bouwen/Monumenten/Rijksmonumenten_gemeentelijke_monumenten_karakteristieke_panden

Aantal gemeentelijke
monumenten
aantal

58
Losser

55.801
Nederland

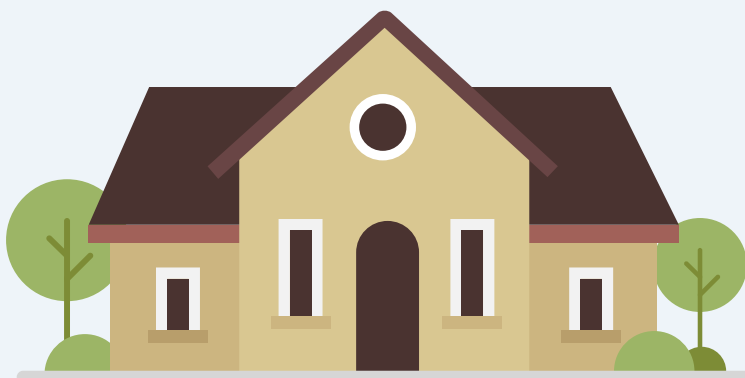
2015

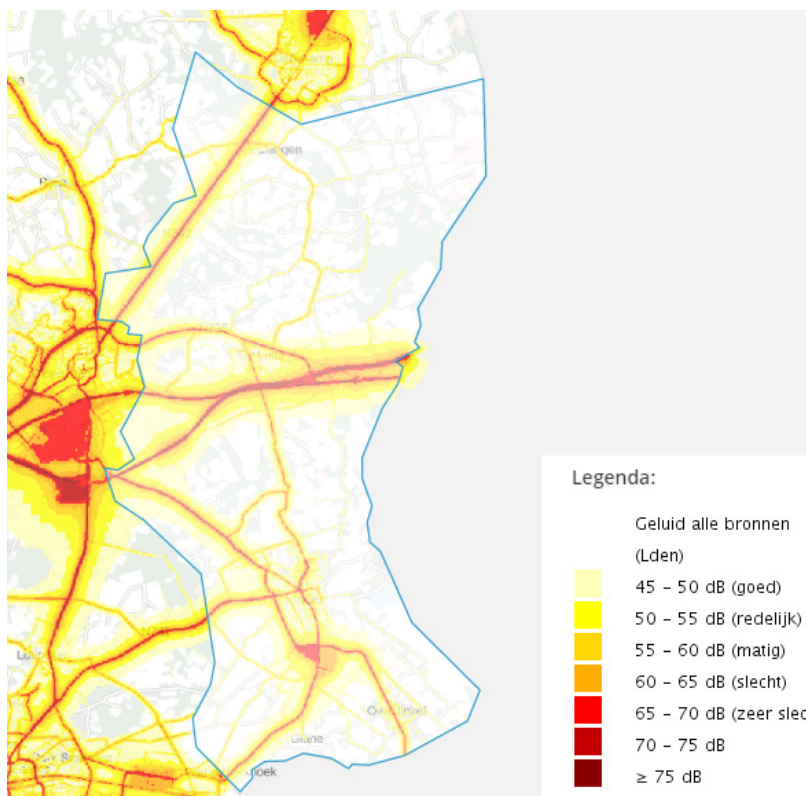
Rijksmonumenten
aantal

70
Losser

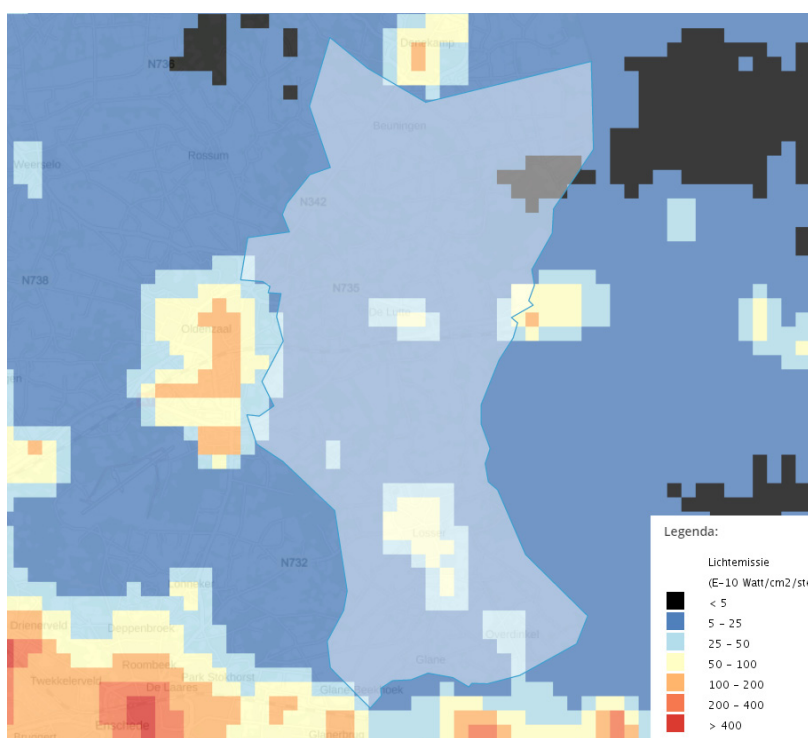
61.908
Nederland

2018

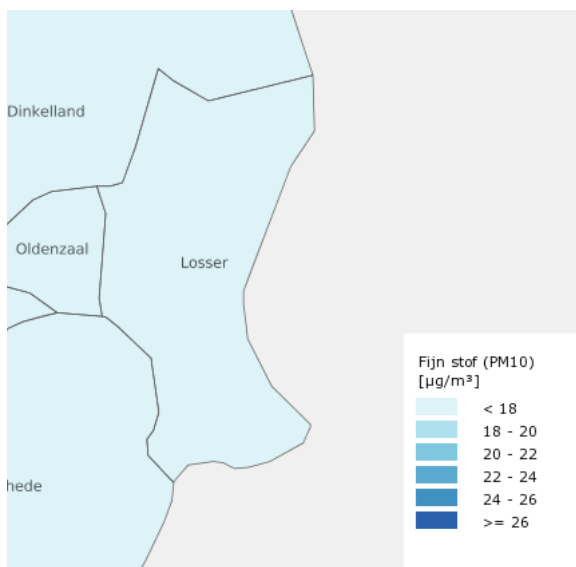

Bron: Atlas leefomgeving

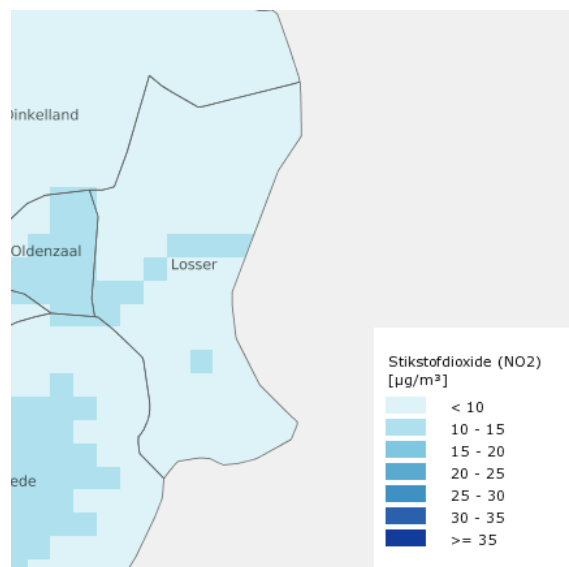

Bron: Atlas leefomgeving

In de hele gemeente is de concentratie fijnstof (PM10) minder dan 18µg/m³.

Bron: <https://geodata.rivm.nl/gcn/> (2025)

De concentratie stikstofdioxide (NO2) is niet in de hele gemeente minder dan 10 µg/m³. Voor enkele delen geldt een hoeveelheid van 10-15 µg/m³.

Bron: <https://geodata.rivm.nl/gcn/> (2025)

Grof huishoudelijk restafval

kg per inwoner

55

Losser

30

Nederland

CBS statistiek Huishoudelijk afval | 2019

Blootstelling NO2

µg/m³

Losser

14,3

Nederland

18,7

RIVM | 2018

Blootstelling PM10

µg/m³

Losser

17,6

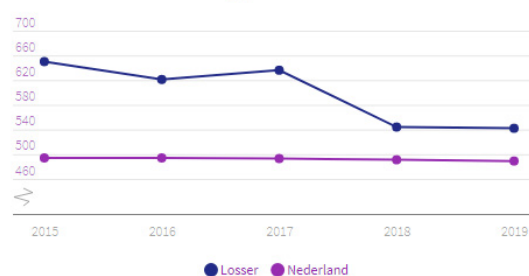
Nederland

19,0

RIVM | 2018

Totaal huishoudelijk afval

kg per inwoner

CBS statistiek Huishoudelijk afval | 2015 - 2019

Luchtkwaliteit

µg/m³

Losser

Nederland

0 4 8 12 16 20 24 28 32 36 40 44

Gemiddelde oppervlaktetemperatuur

31,28 °C

Losser

30,24 °C

Nederland

Cobra Groeninzicht | 2018

Geluidsbelasting aan gevel hoger dan 60 dB

11,0%

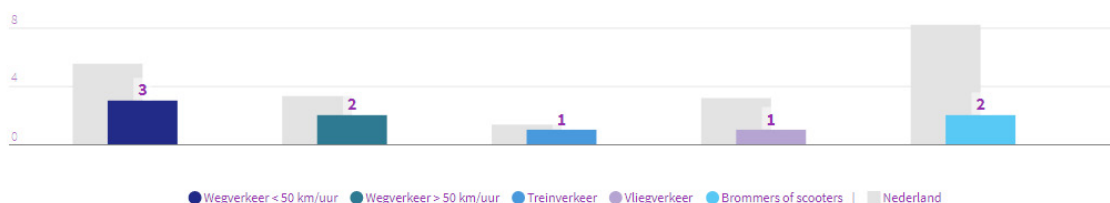
Losser

13,4%

Nederland

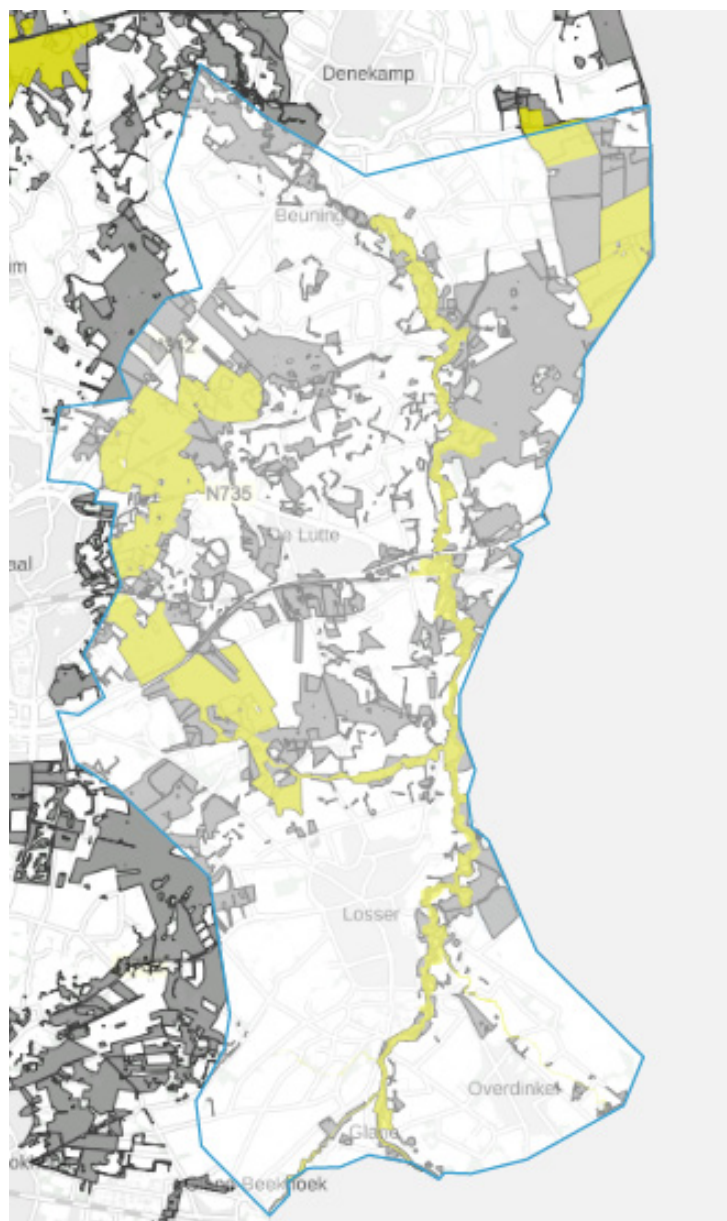
Ernstige geluidhinder door verkeer

Losser, % bevolking 19 jaar en ouder

Wegverkeer < 50 km/uur Wegverkeer > 50 km/uur Treinverkeer Vliegverkeer Brommers of scooters Nederland

RIVM | 2016

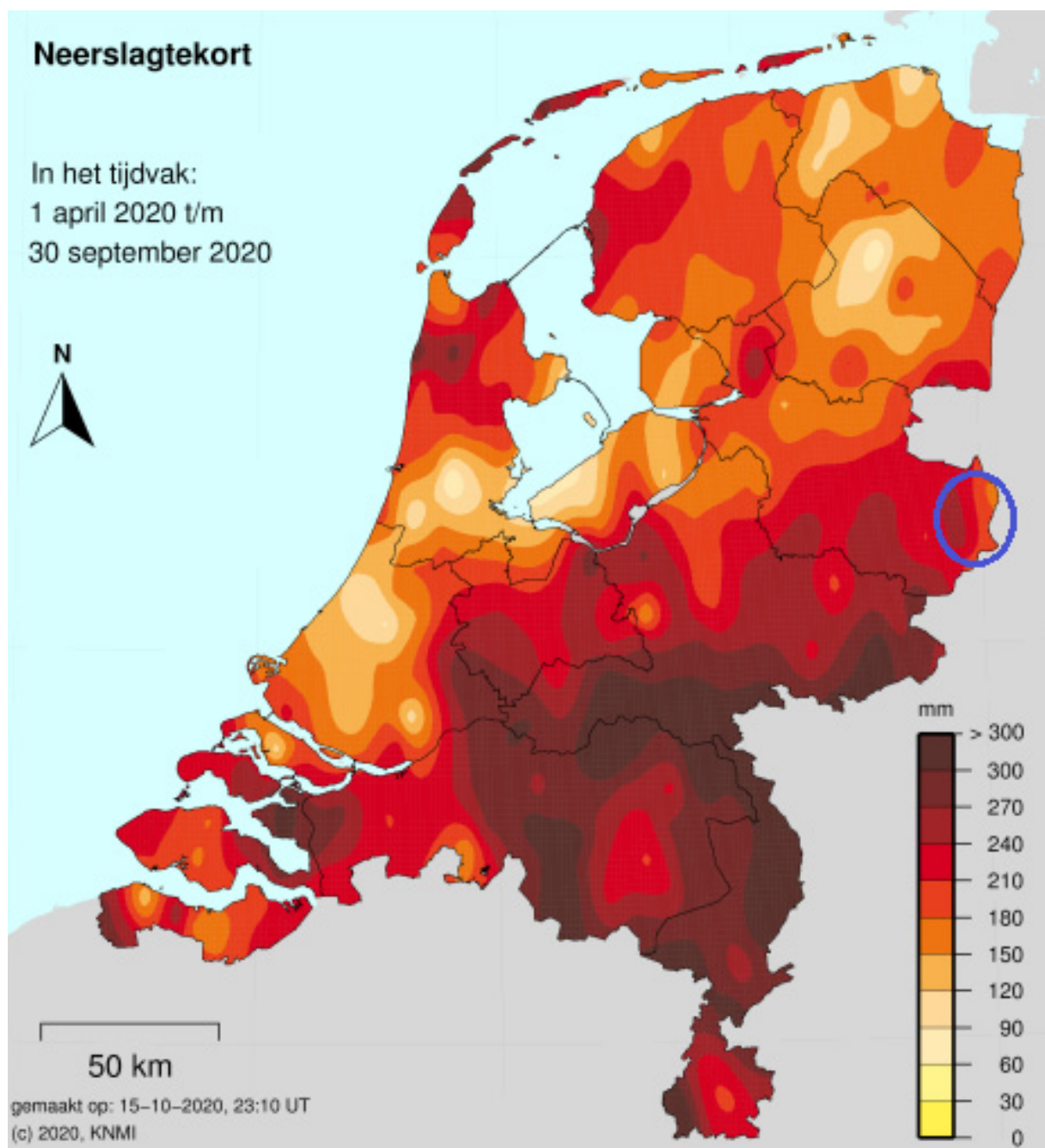

Legenda:

- HR (Natura 2000-gebieden)
- Natuurnetwerk Nederland

Bron: Atlas leefomgeving

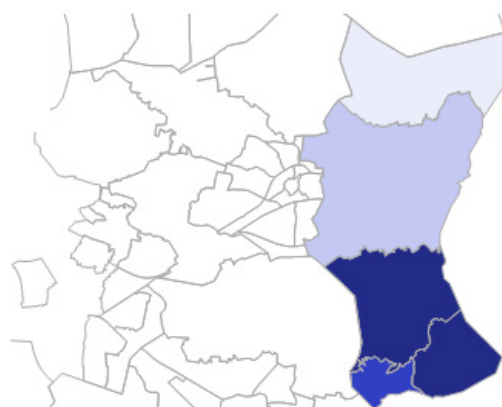
Bron: https://www.knmi.nl/nederland-nu/klimatologie/geografische-overzichten/neerslagtekort_droogte

Eenheid: °C

Gemiddelde oppervlaktetemperatuur
 Bron: Cobra Groeninzicht

Eenheid: per inwoner

Gemiddelde oppervlaktetemperatuur
 Bron: Cobra Groeninzicht

Bomen
 per inwoner

11,2

Losser

4,8

Nederland

Cobra Groeninzicht | 2018

Versteende
 oppervlakte in tuinen

44%

Losser

49%

Nederland

Cobra Groeninzicht | 2018

Hernieuwbare energie

5,2%

Losser

7,5%

Nederland

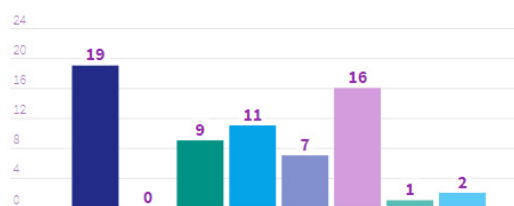
Klimaatmonitor-RWS | 2018

Woningen met
 zonnepanelen

CBS - Zonnestroom | 2019

Woningen met subsidie Energiebesparing Eigen Huis
 Losser, aantal

● Aantal particuliere woningen met Vloerisolatie Rd >= 3,5 m2K/W (SEEH)
 ● Aantal particuliere woningen met Triple-glas U <= 0,8 W/m2K (SEEH)

Klimaatmonitor-RWS | 2017

Energie label woningen

Losser

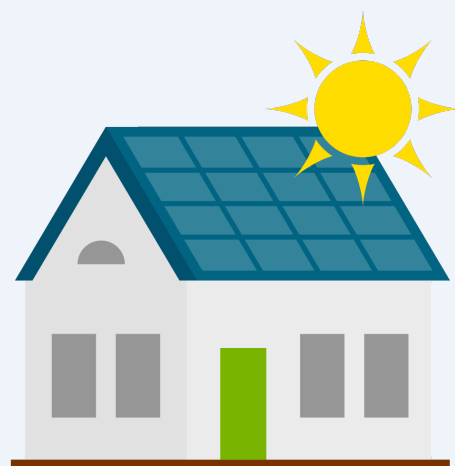
Nederland

0% 20% 40% 60% 80% 100%

● A++ ● A+ ● A ● B ● C ● D ● E ● F ● G

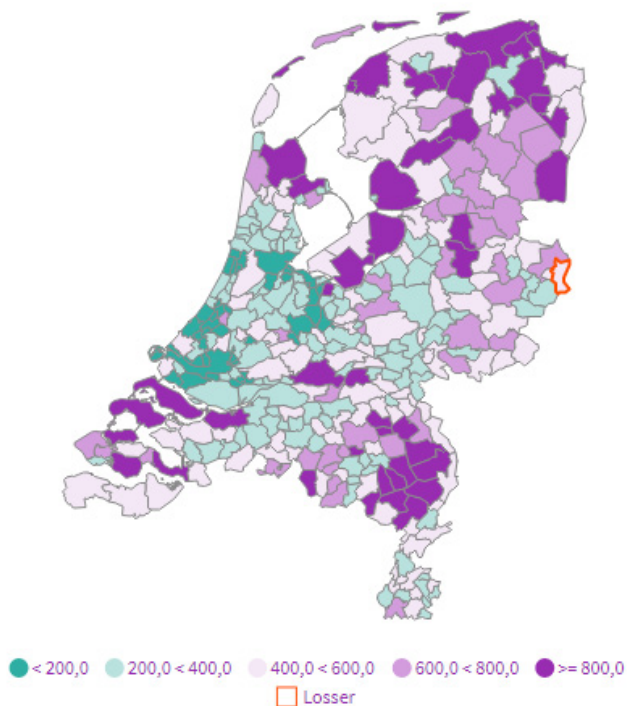
RVO | 2020

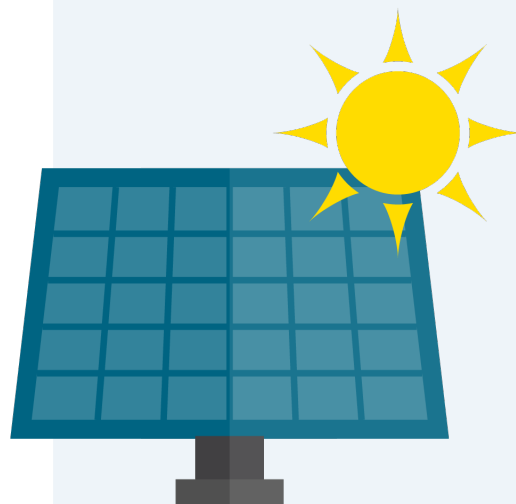

Vermogen zonne-energie

Gemeenten in Nederland, kW per 1.000 inwoners

CBS - Zonnestroom | 2019

(Semi)publieke e-laadpun... per 1.000 inwoners

1,1
Losser

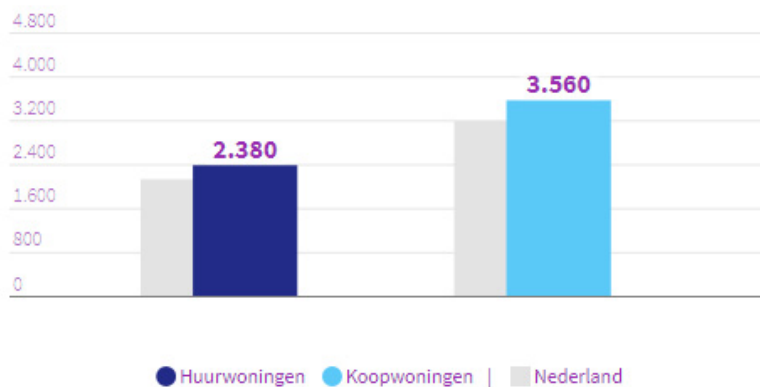
3,7
Nederland

Klimaatmonitor-RWS | 4e kwartaal 2020

Gemiddeld elektriciteitsgebruik woningen

Losser, kWh

CBS | 2019

Leeftijd ▼		Ervaren gezondheid (goed/zeer goed)	
Regio's ▼			%
Totaal	Nederland		75,6
	Overijssel (PV)		77,6
	Losser		79,5
19 tot 65 jaar	Nederland		79,5
	Overijssel (PV)		81,4
	Losser		86,3
65 jaar of ouder	Nederland		62,4
	Overijssel (PV)		65,2
	Losser		61,6

Bron: GGD, RIVM, CBS

Ervaring gezondheid goed tot zeer goed

Bron: CBS 2016

Leeftijd ▼		Onder- en overgewicht		
Regio's ▼		Ondergewicht	Normaal gewicht	Overgewicht
		%		
Totaal	Nederland	1,7	49,4	48,9
	Overijssel (PV)	1,5	48,1	50,4
	Losser	0,6	44,2	55,1
19 tot 65 jaar	Nederland	1,9	52,3	45,8
	Overijssel (PV)	1,6	51,1	47,3
	Losser	0,5	47,9	51,6
65 jaar of ouder	Nederland	1,1	39,5	59,4
	Overijssel (PV)	1,0	37,6	61,4
	Losser	1,1	33,9	64,9

Bron: GGD, RIVM, CBS

Overgewicht/ondergewicht/gezond gewicht

Bron: CBS 2016

Leeftijd ▼		Lichamelijke activiteit				
Regio's ▼		Voldoet aan beweegrichtlijn	Voldoet aan norm gezond bewegen	Voldoet aan fitnorm	Voldoet aan ten minste 1 bewegingsnorm	Wekelijkse sporters
		%				
Totaal	Nederland	51,7	63,0	26,2	64,9	51,3
	Overijssel (PV)	54,9	66,5	29,1	68,6	52,3
	Losser	48,2	63,6	28,4	65,0	47,5
19 tot 65 jaar	Nederland	56,0	60,3	20,6	62,3	56,3
	Overijssel (PV)	58,8	64,3	22,5	66,6	57,0
	Losser	51,3	59,4	20,2	60,8	51,6
65 jaar of ouder	Nederland	36,9	72,1	45,1	73,8	34,8
	Overijssel (PV)	41,5	73,7	51,5	75,4	36,3
	Losser	39,7	75,1	50,8	76,4	36,3

Bron: GGD, RIVM, CBS

Lichamelijke activiteit

Bron: CBS 2016

Leeftijd ▼		Mantelzorg geven	Mantelzorg ontvangen, 65 jaar of ouder
Regio's ▼		Mantelzorger	Mantelzorgontvanger
		%	
Totaal	Nederland	14,2	9,9
	Overijssel (PV)	15,5	10,2
	Losser	16,5	13,0
19 tot 65 jaar	Nederland	14,0	-
	Overijssel (PV)	15,7	-
	Losser	15,7	-
65 jaar of ouder	Nederland	15,2	9,9
	Overijssel (PV)	14,8	10,2
	Losser	18,5	13,0

Bron: GGD, RIVM, CBS

Mantelzorg geven en krijgen

Bron: CBS 2016

Eenzaamheid

37,3%
Losser42,9%
Nederland

Meerdere bronnen | 2016

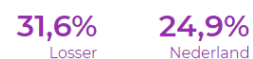

Kinderen zonder
periodieke controle bij
tandarts

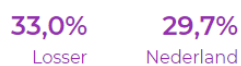
Vektis | 2016

Inwoners aangesloten bij
sportvereniging

2018

Vrijwilligerswerk

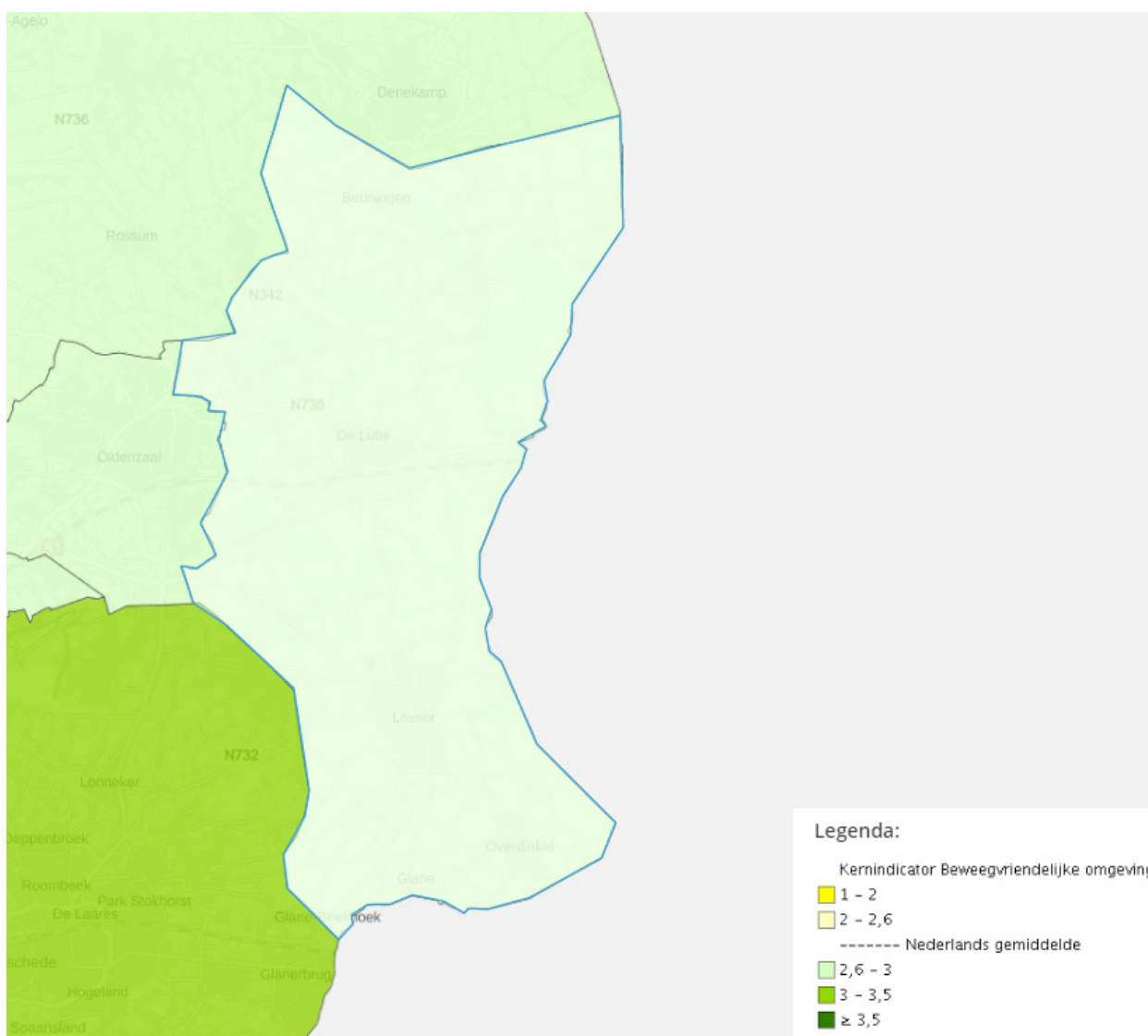

2016

Kinderen met
lidmaatschap
sportvereniging

2018

Bron: Atlas leefomgeving

Leefbaarometer:
dimensie veiligheid
Score

7,3
Losser

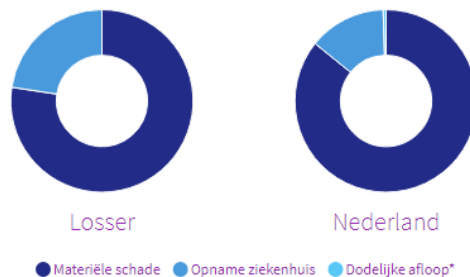
BZK/WB - Leefbaarometer 2.0 | 2018

Verkeersongevallen per 1.000 inwoners

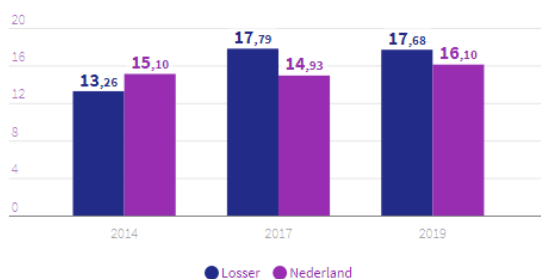
BRON | 2015 - 2019

Geregistreerde verkeersongevallen naar zwaarte

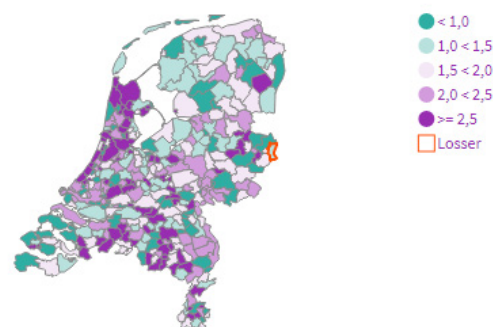
BRON | 2019

Verkeersdoden (5-jaars cumulatief) per 100.000 inwoners

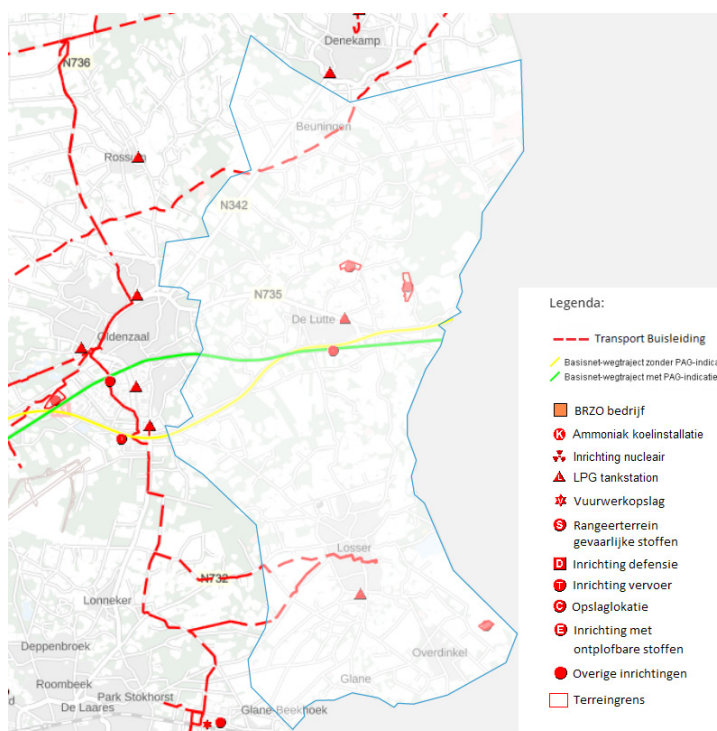

BRON | 2014 - 2019

Verkeersdoden (5-jaars cumulatief) Gemeenten in Nederland, per 100 km weglengte

BRON | 2019

Laaggeletterden (%)

0-5
Losser

SLS | 2013

Personen met een
bijstandsuitkering
per 10.000 inwoners218,6
Losser373,9
Nederland

tweede halfjaar 2019

Personen met bijstandsuitkeringen
per 1.000 inwoners van 18 jaar en ouder

Losser

23,9

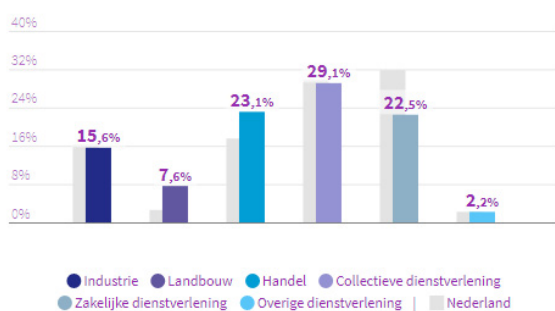
Nederland

38,2

CBS | 2019

Banen naar sector

Losser

LISA | 2019

Huishoudens met bijstandsuitkeringen

% t.o.v. totaal huishoudens

CBS | 2016 - 2020

Banen

aantal per 1.000 inwoners van 15-74 jaar

Losser

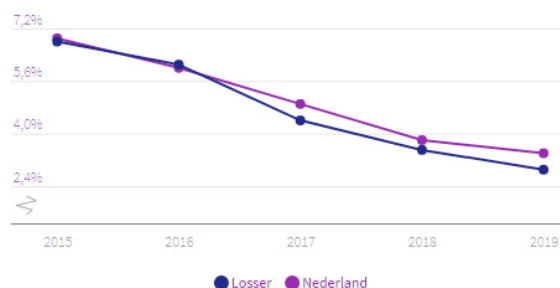
462,6

Nederland

677,1

Meerdere bronnen | 2019

Werkloosheid

CBS | 2015 - 2019

Regio's	Beroeps- en niet-beroepsbevolking	Beroepsbevolking	Werkzame beroepsbevolking	Werkloze beroepsbevolking	Werkloosheidspercentage	Niet-beroepsbevolking	Bruto arbeidsparticipatie	Netto arbeidsparticipatie
	x 1 000				%	x 1 000	%	
Nederland	13 015	9 267	8 953	314	3,4	3 749	71,2	68,8
Overijssel (PV)	862	619	599	20	3,2	243	71,8	69,5
Losser	17	12	11	0	2,9	5	69,2	67,2

Bron: CBS

Beroepsbevolking, werkzame beroepsbevolking, werkloze beroepsbevolking, werkloosheidspercentage, niet-beroepsbevolking, bruto+netto arbeidsparticipatie

Bron: CBS 2019

Inkomensgrens huishoudens: Inkomen tot lage-inkomensgrens ▼

Duur inkomenspositie: Ten minste 1 jaar ▼

Kenmerken van huishoudens: Bron: Inkomen als werknemer/zelfstandige ▼

Perioden: 2018° ▼

Onderwerp ▼

Regio's ▼	Particuliere huishoudens x 1 000	Personen	Particuliere huishoudens relatief %	Personen relatief
Nederland	142,0	298,6	3,1	2,5
Overijssel (PV)	7,6	16,9	2,6	2,1
Losser	0,1	0,3	2,3	1,9

Aandeel huishoudens laag inkomen

Bron: CBS 2018

Gemiddelde afstand tot voorzieningen:

- sluit relatief gezien aan bij landelijk gemiddelde (bron: CBS)

Onderwerp ▼		Nederland	Overijssel (PV)	Losser
		2019	2019	2019
Aantal landbouwbedrijven, totaal	aantal	53 233	6 732	227
Akkerbouw				
Oppervlakte				
Akkerbouw, totaal	are	53 193 315	1 716 312	19 817
Aantal bedrijven				
Akkerbouw, totaal	aantal	18 732	1 236	50
Tuinbouw open grond				
Oppervlakte				
Tuinbouw open grond, totaal	are	9 314 662	210 981	2 430
Aantal bedrijven				
Tuinbouw open grond, totaal	aantal	9 538	320	8
Tuinbouw onder glas				
Oppervlakte				
Tuinbouw onder glas, totaal	m2	96 926 213	1 529 304	900
Aantal bedrijven				
Tuinbouw onder glas, totaal	aantal	3 480	64	1
Tuinbouw overig				
Aantal bedrijven				
Bollenbroei				
Bollenbroei, totaal	aantal	383	0	0
Paddenstoelenteelt				
Paddenstoelenteelt, totaal	aantal	123	2	0
Witloftrek	aantal	52	7	0
Grasland en groenvoedergewassen				
Oppervlakte				
Grasland en groenvoedergewassen, totaal	are	118 154 607	17 667 392	565 331
Aantal bedrijven				
Grasland en groenvoedergewassen, totaal	aantal	42 974	6 397	226
Graasdieren				
Aantal bedrijven				
Graasdieren, totaal	aantal	31 611	5 251	176
Hokdieren				
Aantal bedrijven				
Hokdieren, totaal	aantal	5 969	892	9

Regio's	Bevolking Bevolkingssamenstelling op 1 januari	Leeftijd Leeftijdsgroepen Longer dan 5 jaar								80 jaar of ouder
		Totale bevolking	5 tot 10 jaar	10 tot 15 jaar	15 tot 20 jaar	20 tot 25 jaar	25 tot 45 jaar	45 tot 65 jaar	65 tot 80 jaar	
Losser 2020	aantal	22 683	992	1 105	1 281	1 464	1 146	4 499	6 813	4 188

Bron: CBS

Bron: CBS

Woningen totaal

aantal
9.789

Losser

BAG/ABF | 2020

Huishoudens totaal
aantal**9.392**
Losser**7.997.800**
Nederland

2020

Huishoudensgrootte
aantal**2,4**
Losser**2,1**
Nederland

2020

Huishoudens
samenwonend totaal
aantal**6.794**
Losser**4.918.022**
Nederland

2020

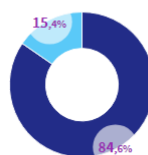
Huishoudens
samenwonend zonder
kinderen totaal**35,1%**
Losser**28,8%**
Nederland

2020

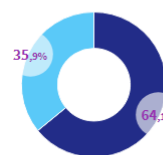
Huishoudens
alleenstaand totaal**27,7%**
Losser**38,5%**
Nederland

2020

Woningen naar type

Losser

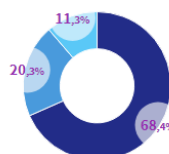

Nederland

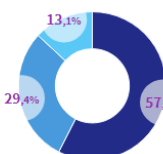
● Eengezins ● Meergezins

BAG/ABF | 2020

Woningen naar eigendom

Losser

Nederland

● Koop ● Corporatiehuur ● Overige huur

ABF Research - Systeem woningvoorraad (Syswov) | 2019

Hoeveelheid basisscholen: 12

Hoeveelheid voortgezet onderwijscholen: 1

Hoeveelheid bibliotheken: 1?

Bron: via https://www.losser.nl/Inwoners/Onderwijs_en_kinderopvang

Afstand tot treinstation

6,2 km
Losser

CBS - Nabijheid van ... | 2019

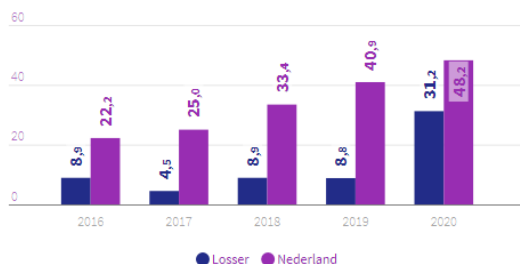
Afstand tot hoofdverkeersader

1,1 km
Losser

CBS - Nabijheid van ... | 2019

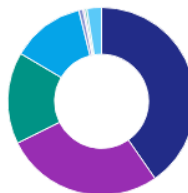
Deelauto's

per 100.000 inwoners

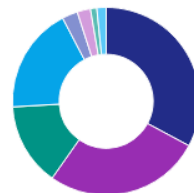

CROW | 2016 - 2020

Verplaatsingen

Losser

Nederland

Auto als bestuurder Fiets Auto als passagier Lopen Bus/tram/metro
Trein Bromfiets/snorfiets Overig

CBS-OvIN | 2017

Regio's ▼

Perioden ▼

Verkeer en vervoer

Motorvoertuigen

Personenauto's

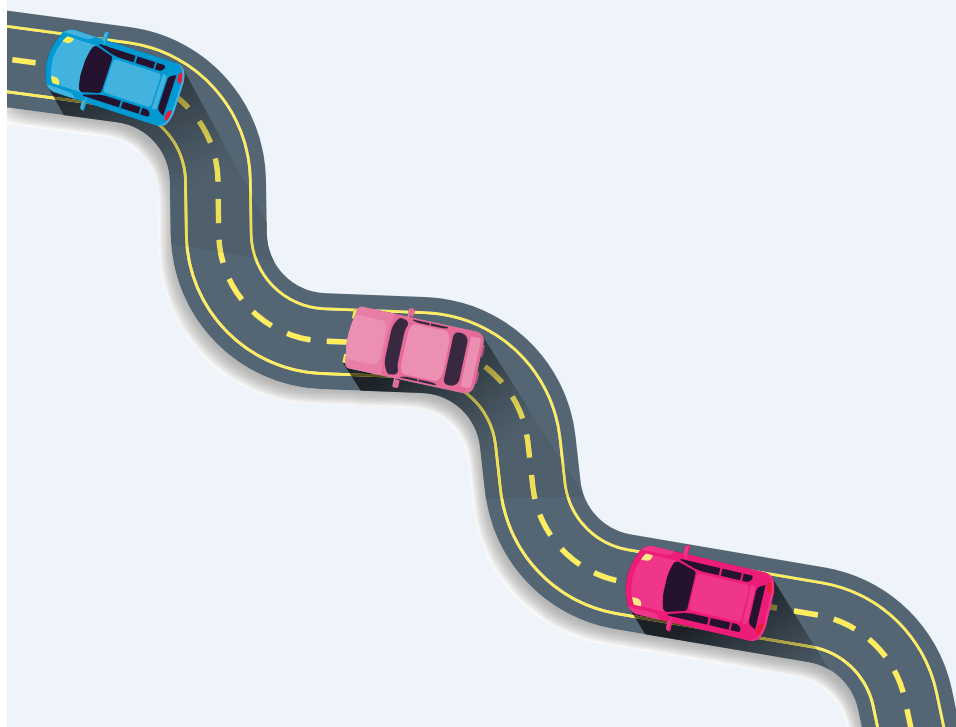
Personenauto's, relatief

Personenauto's particulier

Personenauto's particulier, relatief

		aantal	per 1 000 inwoners		aantal	per 1 000 inwoners
Nederland	2020	8 677 911	499		7 638 298	439
Overijssel (PV)	2020	587 465	505		537 406	462
Losser	2020	12 253	540		11 890	524

Bron: CBS

2. Opbrengst bijeenkomst ketenpartners

7Ambities en opgaven – Ketenpartners + 24 februari 2020

Demografie

- Minder jongeren meer ouderen
- Cultureel divers
- Kleinere huishoudens
- Tweedeling leefstijlen
- Regionalisering

Ambities:

- In 2040 is Losser een leefbare gemeente (gezond, divers/goede verbindingen)
- Misschien zelfs bruisend
- In 2040 is Losser meer geëmailleerd in haar 'cultuur en leefbaar'
- In 2040 is Losser een jonge gemeente/goede mix
- In 2040 zijn alle kernen aantrekkelijk om te wonen voor jong en oud, met overal voldoende zorg
- Trots op Losser, door/voor/op alle inwoners
- Inspelen op ontgroening en vergrijzing
- Focus op verbinding/cohesie
- Passende huisvesting voor iedereen (gericht op diverse doelgroepen)

Opgaven:

- 'Vitale bewoners'/wie is verantwoordelijk? (goede voorzieningen en kaders)
- 'Mankracht' noaberschap. Hoe? (bewustwording)
- Vaak eerst naar geld/middelen gekeken. Maar wat is het doel?
- 'Breed pallet/voor ieder iets' – dit onderzoeken als ambitie te hoog blijkt, dan scopen
- Jongeren aangehaakt houden
- Mix van faciliteiten (moet meer gezamenlijk (oud en jong) /voorkomt eenzaamheid) aantrekkelijk houden voor bewoners en ondernemers
- Op peil houden voorzieningen
- Hoe haal je mensen binnen? Hoe mensen te binden aan de gemeente? We hoeven als gemeente niet alles zelf te hebben.
- Niet creëren parallelle wereld (Sint Maarten veel voorzieningen, ook voorzieningen in het dorp)
- Meer 'culturele samenleving'
- Hoog energieverbruik bebouwde omgeving, opgave is dit te verlagen
- Andere mix wonen:
 - Gemeente opstellen tinywonen beleid
 - Ontwikkelen van een knarrenhof
 - Minder regelgeving/planologisch
 - Doorstroming bevorderen
 - Sociale doestellingen
 - Huisartsen behouden
 - Aantrekkelijk houden huisarts en verzorgingshuis
- Burgerinitiatieven, hiervoor heb je aanjagers nodig, een voorbeeld is "Dorpshuis Overdinkel"
- Vormen van samenwoning/voorkomen van eenzaamheid

- Hoe omgaan met mensen die nu vitaal zijn en voorzien in vrijwilligers werk en sociale contacten. Deze vitale ouderen verliezen in de toekomst hun vitaliteit en hiermee hun activiteiten:
 - Wonen
 - Inkomen
 - Nu nog balans tussen kracht en vraag/noaberschap. Hoe in de toekomst?
- Overdinkel inkomen laag
- Bouwregels aanpassen oude woningen
 - Niet geschikt voor jongeren
 - Circulaire woningen
- Anders wonen (jeugd en ouderen) betaalbaar
- Leegstand VAB – verpaupering – verlies functie agrarische bedrijven
 - Ouderen niet terug naar buitengebied
 - Jongeren andere vorm landbouw
 - Geld agrariërs zit voornamelijk in hun grond
 - Locatie moet aantrekkelijk zijn voor jongeren (ruim planologisch beleid).
 - Als een agrarisch bedrijf stopt moeten er mogelijkheden zijn: potje voor herontwikkeling erf/gebouw, asbest eraf/zon erop
 - Voorwaarden opstellen bij ontwikkelingen in VAB (veiligheid, parkeren, etc.)
- Demontabel bouwen/tijdelijk 20 jaar
 - Eis welstand/iets van vinden/niet te streng
- Sociale cohesie. Wisselwerking oud en jong (ook VAB) kan beter rol gemeente
- Gezondere leefstijl
- Privatisering/voorzieningen trekken weg/behouden/ketens
- Meer woningen starters en senioren (bijvoorbeeld in groepen (woonvormen)) in elke kern (inbreiden)
- Meer ouderenzorg (niet voldoende gebouwen en personeel)
- Waarom zijn mensen trots op Losser, dit onderzoeken.
- Wat voor mensen wonen er in Losser? Dit onderzoeken op leefstijl. Is dit anders of hetzelfde als in omliggende regio's
- Samenstelling bevolking gaat drastisch wijzigen
 - Woningbehoefte verandert
 - Knooperven (risico's aan)
 - Is landschap heilig?
 - Gebiedsgericht werken
 - Kijken naar centrum/inbreiden
- Fysieke leefomgeving zo inrichten dat ieder trots is.
- Rollen:
 - Marktaanzet - 'relevante stakeholders'
 - Sociale huur (problemen) - coöperatie aanzet
- Financiering – makkelijk bouwen/hoog segment, snelle winst → door de markt
- Woningbouwprogramma aanpassen
- Monitoring marktsituatie (leegstand)
- Gezondheidsvoorzieningen
- Evenwichtige differentiatie woningen
- Regionale woningvisie
- Vergroten woningvoorraad, levensbestendige woningen
- Kwalitatief programmeren
- Organiseren activiteiten om isolatie te voorkomen (knarrenhof)

Economie

- Veranderende arbeidsmarkt
- Minder rijk
- Globalisering

Ambities:

- In 2040 meer leven, minder overleven door creëren economisch veilig klimaat
- Stimuleren circulaire regionale economie
- Keuzes maken ruimte voor bedrijvigheid met lokale impact,
 - Werk
 - Voedselproductie
 - Impact landschap
- Lokale voorzieningen behouden
- Regionale consumptie stimuleren
- Lokale bedrijvigheid behouden en ruimte bieden voor nieuwe banen (bijvoorbeeld ICT)
- Maak gebruik van eigen identiteit van het gebied met name natuur- en cultuurhistorie
- Kern:
 - Bedrijvigheid
 - Buitengebied
 - Behoud uitbreiding huidig voorzieningenniveau en werkgelegenheid
- Focus op recreatieve ontwikkeling
- Stimuleren startende ondernemers
- Focus ontwikkeling zorgsector
- Iedereen aan het werk/voorziet in eigen levensonderhoud

Opgaven:

- Meer samenwerken en koppelen en kansen
- Slimme verbindingen in fysieke leefomgeving
 - Bijvoorbeeld: tourist info organiseert fietstocht
 - Sociaalmaatschappelijk en samenleving erbij betrekken
- Recreatie en toerisme meer uitbuiten
- Goed vestigingsklimaat ondernemers
- Minder administratieve rompslomp of meer hulp bij administratieve rompslomp
- Stimuleren besparingen
- Gebruik Europese subsidie
- Visie op bedrijventerreinen. Bedrijven moeten kunnen uitbreiden (keuzes maken, bijvoorbeeld minder autobedrijven)
- Verbinden onderwijs en ondernemers (technologie)
- Vervoer voor ouderen (buurtbus/automaatje)
- Opgave voor mantelzorger in toekomst (blijft deze?)
- Combineren landbouw/natuur
- Maak gebruik van de mogelijkheden over de grens
- Gebiedsgebonden samenwerking
- Losser moet scholen houden en samenwerken met kennisinstellingen
- Ruimte voor regionale bedrijven in/bij de dorpskernen
- Ruimte voor mogelijkheden bij (deels) stoppende agrarische bedrijven
- Aandacht voor lokaal, ook bij aanbesteden
- Coaching organiseren door medeburgers voor mensen in bijvoorbeeld schuldhulpverlening
- Eenvoudigere regelgeving (of hulp bij...)

- Ook bij online bestellen lokaal ophalen
- Lokale streekproducten stimuleren
- Keuzes maken bij beleid
- Meer vrijheid bij vestiging (binnen bepaalde kaders)
- Ruimte bieden voor startup bedrijven ook in Losser (niet alleen bij Kennispark)
- Losserse waarden/mentaliteit uitdragen
- Inwoners uiten meer:
 - Trots op streek
 - Passend woningaanbod oud en jong
 - Zorg voor elkaar → Noaberschap
 - Behoud natuur en landschap die typisch is voor Losser
 - Verhaal uitdragen
 - Behoud werkgelegenheid en onderwijs (regionaal)
- Kern:
 - Tegengaan leegstand (flexibiliteit in regelgeving)
 - Vastgoedbeheer (vastgoedstrategie: vasthouden/aankoop)
 - Bereikbaarheid verbeteren/in stand houden (mobiliteitsvisie)
- Bedrijventerrein, als in kern en diversiteit in bedrijven bevorderen (planologie en acquisitie)
- Buitengebied
 - Recreatie (hergebruik, mobiliteitsvisie)
 - Agrarisch (mobiliteitsvisie, ervencoaches, gebiedsgericht (waar wel, waar niet), waarden van het gebied benoemen)
- Diversiteit bevorderen (quotering of marktwerking)
- Internationale markt
- Faciliteren:
 - Paarden(recreatie) (routes, evenementen)
- VAB (vrijkomende agrarische bebouwing)
- Voldoende voorzieningen
- Werken aan huis mogelijk maken/versterken (VAB, <kom)
- Meer inzetten op de 4 O's (onderwijs, onderzoek, overheid, ondernemers)

Sociaal Maatschappelijk

- Langer thuis
- Voorkomen – van curatief naar preventief
- Op maat – ieder mens is uniek
- Connectiviteit

Ambities:

- Wij willen een gemeente zijn waarin de mens centraal staat en waarin technologie ondersteunend is
- We willen een gemeente zijn met bijzonder veel aandacht voor een 'gezonde' leefstijl
- We streven naar: regionale oplossingen en die zijn vooral circulair
- We willen een gemeente zijn: waarin samen leven mogelijk met behoud van individuele elementen
- Wij willen een gemeente zijn: waar we goed oog hebben voor armoedebestrijding, zelfredzaamheid, ouderen en jongeren
- Wij willen naar een goed uitgebalanceerde (woon-/leef)omgeving, werk
- Inwoners zolang mogelijk in eigen omgeving laten wonen
- Voorzieningen op maat en dichtbij, flexibel ouderen en jongeren
- Jongeren laten terugkeren
- Gezond oud worden
- Stimuleren sport en gezondheid
- Stimuleren verenigingen
- Contacten/samenlevingsvormen

Opgaven:

- Voorzieningenniveau (basis) in standhouden of realiseren
- Gemeenschapscentrum
- Medische voorzieningen/gezondheidscentrum (HOED)
- Onderwijs
- Passende huisvesting: kwaliteit + kwantiteit
 - Vraaggestuurd
 - Toekomstbestendig
- Jeugdhuisvesting
- Flexibelere (snelle) wet- en regelgeving
- Houding, gedrag en cultuur
- Voorkomen/preventie
 - Stimuleren van beweging. Infrastructuur verbeteren (het loopt achteruit)
- Natuurlijk spelen stimuleren/faciliteren
- Veel groen
- Koken in buurthuizen
- Goede mix samenstelling bewoners
- Vereenzaming/preventie
- Integrale benadering
- Interactie bevorderen
- Flexibele regelgeving; ruimtelijk/planologisch
- Verzorgingstehuis 2.0 (MST Oldenzaal)
- VAB benutten (hospice) (ook grensoverschrijdend)
- Hergebruik gebouwen
- Voorzieningenniveau/huisartsen

- Maatschappelijke organisaties en verenigingen en standhouders
- Zwembad in stand houden
- Mix van jongeren en ouderen
- Noaberschap maakt sociaal
- Multidisciplinaire gezondheidscentra
- We maken passende voorzieningen voor ouderen (verzorgingstehuis 2.0)
 - Kijk naar bestaande gebouwen
 - Binnenstedelijk en buitengebied
- Preventie jongerenzorg
- Nieuwe stedenbouwkundige aanpak
- Flexibiliteit in regelgeving (Omgevingsplan)
- Woningprogrammering (herijking Woonvisie)
 - Mix van leeftijdsgroepen
- Werk, fijn wonen (voorzieningen, woningen, mobiliteit)
- Hechte gemeenschappen
- Meer bewegen
- Geen/minder vlees → circulaire landbouw/bio landbouw
- Meer fietsverbindingen-/voorzieningen
- Minder auto's (automobilist 'pesten')
- Woningen geschikt voor samenstellingsvormen, bestaand en nieuw

Politiek

- Doe het zelf – minder overheid, meer burger
- Regionale netwerken – meer samenwerken in de regio
- Versnippering – meer diversiteit in politiek landschap
- Hand op de knip – minder inkomsten en hogere uitgaven
- Politieke verschuivingen – verantwoordelijkheden

Ambities:

- Lokaal doen wat kan
- Balans maatwerk (lokaal) en generieke aanpak
- Aansluiten bij burger/kernwaarden
- Lef om keuzes te maken

Opgaven:

- Alléén wat niet lokaal kan in groter verband
- Meer betrekken van burgers en bedrijven bij beleid
- Sneller beslissen
- Burgerparticipatie/lokale inbreng/betrokkenheid
- Meer regionale samenwerking (ook allemaal)
- Goed benoemen waarden in visie
- Faciliterend overheid (+plus) aanjager (initiatief)
- Meer in Noordoost Twente verband
- Werken vanuit de bedoeling en kracht (niet angst)
- Lange termijn (4 jaar al te kort)
- Regionaal grotere vragen
- Lokaal proactief (alle betrokkenen)
- Kiesdrempel 5%
- Collectief denken
- Versimpelen/vereenvoudigen
- Participatie: niet alles ook als politiek zelf keuzes maken
- 1 loket Omgevingswet
- Betrouwbaar
- Kennis/kunde
- Meer lokaal belang (voorop) dan politiek
- Meer faciliteren noaberschap
- Meer aansluiting NOT (energietransitie)
- Teruggeven resultaten participatie
- Hondenbelasting afschaffen of meer wederdienst
- Verbinding met burger (dichterbij)
- Flexibeler energietransitie (panelen in tuin)
- Meer inleven burger

- Mobiliteit verbeteren
- Meer consensus
- Meer regionaal
- Wel visie

Technologie

- Smart living
- Digitale burger

Ambities:

- Technologie ten dienst van de mens mobiliteit belangrijker dan bezit. Technologie toegankelijk (falen)/betrouwbaar/maatwerk
- Maak zoveel mogelijk gebruik van techniek
- Houdt betaalbaar
- Bevorderen delen van bezit (Uber, AirBnb)
- Bevorder digitaal noaberschap
- Technologie heeft toegevoegde waarde/welzijn gebruiker
- Technologie inzetten voor maatschappelijke 'winst' en lokale economie (VR)
- Losser heeft 2025 een technologische proeftuin (loket en fysiek)
- Visie klaar voor laadinfrastructuren
- Technologie inzetten voor klimaatadaptie (kleuren/materialen)
- Zelfvoorzienend in alle opzichten (voedsel/energieën)
- Losser is proeftuin kennisinstellingen
- Losser verbinden met de wereld
- Omarmen/investeren. 'mee met de vaart der volkeren' met respect voor 'waarde' landschap.
 - Geen onomkeerbare ontwikkelingen! Bijvoorbeeld windmolens zijn acceptabel totdat er een andere technologische ontwikkeling is; bijvoorbeeld 4^e generatie zonnepanelen

Opgaven:

- Leeftijdsgebondenheid techniek
- Verbinding stad en platteland
- Goede burger zijn
- Benut kansen, lokaal groen gas
- Vertaal technologie naar menselijke maat (mensen liever xxx aanleunwoning o.i.d. i.p.v. alleen met technologische faciliteiten)
- Wegen geschikt voor autonoom rijden en parkeren (positief voor kwaliteit van leven)
- Veiligheid, privacy, betrouwbaarheid van de infrastructuur en gegevens
- Pas op voor 'verarming'/individualisering
- Mensen opvoeden/bewust maken niet vanzelfsprekend overal recht op
- Buurtauto's
- Andere woonvormen → ook delen van bezit
- Woningbouw → meer hofjes i.p.v. lange straten
- Gebruikmaken technologische ontwikkelingen, faciliteren dat toegankelijk wordt/blijft
- Toepasbaarheid bevorderen/betrouwbaarheid
- Alle zorgverleners één systeem
- Technologie m.b.t. wonen inzetten, effect vergrijzing
- Ethiek
- Jongeren/kinderen opleiden in technologische beroepen

- Ondersteuningsloket faciliteren
- Levensloopbestendig bouwen, community mix van doelgroepen
- Allianties O's (onderwijs, ondernemers, overheid, organisaties)
- Acquisitie bedrijven
- Infrastructuur (digitaal) glasvezel
- Mobiliteit
- Meer profiteren van faciliteiten stad/steden
- ICT
- Mobiliteit
 - Elektrische fietsen/auto's
 - Drones
- Domotica
 - Langer thuis wonen
- Nieuwe vormen van energie
 - Energie hub mogelijk maken (wind+zon H2)

Groen en duurzaam – verduurzaming leefomgeving

Ambities:

- Energieneutraal in 10 jaar
- Behoud en herstel natuurwaarden
- Maak ruimte voor verduurzaming
- Gezamenlijke verantwoordelijkheid (co2 overheid)
- Stimulering energietransitie
- Realisatie duurzame opgaven met respect voor aanwezige landschaps- en natuurwaarden
- Leefomgeving als uitdaging
- Behoud en versterken unieke landschap inclusief Natura 2000
- Klimaatneutraal, klimaatadaptie
- Verantwoorde/duurzame ecologische inrichting landschap (NOT)
- Uitvoering geven aan klimaatakkoord
- Gemeente Losser groen en duurzaam
- Dinkelgebied beschermen door natuurgebied van te maken

Opgaven:

- Stimulering en vergelijken (leges/gemeentelijke subsidies)
- Eigen verantwoordelijkheid en besef benadrukken/stimuleren
- Circulaire(economie) stimuleren/voorkomen restafval
- Aandacht voor groene infrastructuur bij projecten (van o.a. gemeente)
- Zon- en windenergie stimuleren
- Rekening houden met waardevolle landschapselementen en cultureel waardevolle stedelijke elementen
- Alternatieve energie voorzieningen als biogas e.d. stimuleren/regels elimineren
- Aandacht voor grensoverschrijdende samenhang en afstemming
- Droogte bestrijding/vernatting – watermanagement
- Biodiversiteit/bermbehoud
- Parels intact /Dinkeldal

- Besef
- Gezamenlijke verantwoordelijkheid
- Koppelkansen benutten
- Doe wat/toon lef
- Start aan de basis/gezamenlijk besef en bewustwording
- Regels vereenvoudigen
- Meer beleidsruimte
- Verplichtend voorschrijven
- Financieringsmogelijkheden
- Beleid zorgvuldig formuleren met ruimte voor realisatiemogelijkheden
- Zelfredzaamheid bevorderen (eigen voorzieningen)
- Behoud kleinschalige landschap
- Ontwikkelmogelijkheden agrarische sector (kavelstructuur)
- Ecologisch groenbeheer (ook in de kern)
- Samenwerkende agrariërs
- Geen zonnepanelen op land (LTO) – wel door anderen
- Kennisdelen/informatie uitwisselen over zaken als gewasbescherming/bemesting (voorkomt tegenstellingen)
- Watergoedmanagement voor binnen kernen als buiten
- Vrijtijdseconomie faciliteren/ondersteunen
- Licm transitie in de landbouw
 - Circulair
 - Kleinschaliger (herstel houtwallen etc., biodiversiteit, klimaatadaptie)
 - Nog 10 grote
- Dorpen onderdeel nationaal landschap
- Natura 2000-gebieden versterken
 - Biodiversiteit
- Klimaatneutraal → CO₂
 - Duurzame energie
- Klimaatadaptie
 - Wateroverlast
 - Hitte
 - Droogte
 - Geen externe aanvoer mogelijk – vasthouden
- Herstel coulissen landschap
- Faciliteren verdienmodellen
 - Recreatie
 - Kernen markteconomie
 - Biologisch
 - Houtwallen onderhouden
 - Natuurlijk beheer
- Meer gebruik streekproducten
- De dorpen vergroenen
 - Leegstand → park (minder verstening)
- Landschapsfonds instellen
- Onderzoek wind- en waterenergie

3. Opbrengst ambities en opgaven ambtelijke projectgroep

Ambities en opgaven - projectgroep 10 februari 2020

Demografie

- Minder jongeren meer ouderen
- Cultureel divers
- Kleinere huishoudens
- Tweedeling leefstijlen
- Regionalisering

Ambities:

- Focus op verbinding / cohesie
- Passende huisvesting voor iedereen (gericht op diverse doelgroepen)
- Inspelen op ontgroening en vergrijzing

Opgaven:

- Evenwichtige differentiatie woning voorraad
- Regionale woonvisie
- Vergroten woningvoorraad – levensbestendige woningen
- Kwalitatief programmeren
- Organiseren activiteiten om isolement te voorkomen (Knarrenhof)
- Woningbouw programma aanpassen
- Monitoring marktsituatie (leegstand)
- Gezondheidsvoorzieningen

Economie

- Veranderende arbeidsmarkt
- Minder rijk
- Globalisering

Ambities:

- Kern, bedrijventerrein en buitengebied: behoud (uitbreiding) huidige voorzieningen niveau en de werkgelegenheid.
- Focus op recreatieve ontwikkeling
- Stimuleren startende ondernemers
- Focus ontwikkeling zorg(sector)
- Iedereen aan het werkt / voorziet in eigen levensonderhoud

Opgaven:

- Kern: tegengaan leegstand, vastgoed beheer, bereikbaarheid verbeteren/instandhouden door middel van: flexibiliteit in regelgeving, vastgoed strategie (vasthouden en aankopen), mobiliteitsvisie.
- Bedrijventerrein: als in kern + diversiteit in bedrijven bevorderen (planologie en acquisitie)

- Buitengebied: Ook hier de diversiteit in bedrijven bevorderen (planologie en acquisitie, quoterings of marktwerking, internationale markt). Recreatie en Agrarisch: hergebruik, mobiliteitsvisie, ervencoaches, gebiedsgericht (waar wel en waar niet), waarden van het gebied benoemen.
- Faciliteren: 1) paardenrecreatie (routes en evenementen) 2) VAB 3) voldoende recreatieve voorziening
- Werken aan huis mogelijk maken/versterken (VAB's en binnen de bebouwde kom)
- Meer inzetten op de 4 O's (onderwijs, onderzoek, overheid en ondernemer - pionieren)

Sociaal Maatschappelijk

- Langer thuis
- Voorkomen – van curatief naar preventief
- Op maat – ieder mens is uniek
- Connectiviteit

Ambities:

- Inwoners zo lang mogelijk in eigen omgeving laten wonen (niet van leeftijdsgroepen)
- Voorzieningen op maat en dichterbij, flexibel ouderen en jongeren
- Jongeren laten terugkeren
- Gezond oud worden
- Stimuleren sport en gezondheid
- Stimuleren verenigingsleven
- Contacten en samenlevingsvormen

Opgaven:

- Woningprogrammering (herijken Woonvisie)
- Jongeren laten terugkeren door: werk, fijn wonen, voorzieningen, woningen en mobiliteit
- Gezond oud worden: hechte gemeenschappen, meer bewegen, geen/minder vlees, circulaire landbouw en biologische landbouw, meer fietsverbindingen + voorzieningen, minder auto's (automobilist pesten)
- Woningen geschikt voor samenlevingsvormen (bestaand en nieuw)

Politiek

- Doe het zelf – minder overheid, meer burger
- Regionale netwerken – meer samenwerken in de regio
- Versnippering – meer diversiteit in politiek landschap
- Hand op de knip – minder inkomsten en hogere uitgaven
- Politieke verschuivingen – verantwoordelijkheden

Ambities:

- Terugtrekkende overheid
- Participatie / burgerinitiatief
- Regionale samenwerking (sub regionaal)
- Zelfstandig blijven – maximaal NOT verband (vanwege de menselijke maat – couleur locale)

Opgaven

- Gemeente zoekt actief samenwerking met stakeholders (regionale samenwerking)
- Opgaven participatie staan in de participatienota
- Meer verantwoordelijkheden dorpsraden
- Meer (energie)coöperaties
- Voldoende bestuurskracht organiseren
- Juiste samenwerkingsverbanden
- Samenhang in de kern bevorderen door:
 - gebiedsgericht werken
 - dorpsbudgetten
 - gemeenten SAMEN met dorpsraden en inwoners (ieder eigen rol)
 - stoppen en/of uitwerken (? discussie in de groep) right to challenge maar samen i initiatieven ondersteunen NIET loslaten

Technologie

- Smart living
- Digitale burger

Ambities:

- Losser is proeftuin kennisinstellingen
- Losser verbinden met de wereld
- Omarmen / investeren – “mee met de vaart der volkeren”, met respect voor waarde/landschap, geen onomkeerbare ontwikkelingen (windmolen 25 jaar is acceptabel)
 - totaal andere technische ontwikkelingen (vb 4de generatie zonnepanelen)

Opgaven:

- Allianties C's (onderwijs, ondernemers, overheid, organisaties)
- Acquisitie bedrijven
- Infrastructuur (digitaal) / glasvezel
- Mobiliteit
- Meer profiteren van faciliteiten stad/steden
- ICT
- Mobiliteit (elektrische fietsen en auto's) en drones
- Domotica (langer thuis wonen)
- Nieuwe vormen van energie – energie hub mogelijk maken (wind, zon, H2)

Groen en duurzaam – verduurzaming leefomgeving

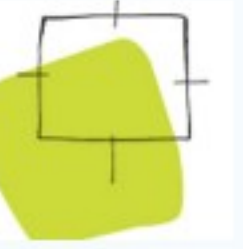
Ambities:

- Uitvoering geven aan Klimaatakkoord
- Gemeente Losser groen en duurzaam
- Dinkelgebied beschermen door natuurgebied van te maken
- Behoud en versterken unieke landschap (inclusief Natura 2000)
- Klimaatneutraal en adaptie
- Verantwoorde/duurzame ecologische inrichting landschap (NOT) = 2 keer benoemd

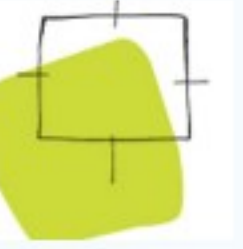
Opgaven:

- Meer gebruik streekproducten
- De dorpen vergroenen (leegstand – park (minder verstening))
- Landschapsfonds instellen
- Onderzoek wind- en waterenergie
- Vrije tijdseconomie faciliteren/ondersteunen:
 - ✓ in combinatie met transitie tot landbouw circulair – kleinschaliger – herstel houthoutwallen etc., nog 10 grote (?), biodiversiteit en klimaatadaptie
 - ✓ Dorpen onderdeel van Nationaal landschap
 - ✓ N2000 – gebieden versterken – biodiversiteit
- Klimaatneutraal: verminderen CO2, duurzame energie
- Klimaatadaptie: wateroverlast, hitte en droogte (geen externe aanvoer mogelijk (vasthouden))
- Herstel (nieuwe invulling) coulissen landschap
- Faciliteren verdienmodellen:
 - recreatie
 - wereldmarkt economie
 - biologisch
 - houtwallen onderhoud
 - natuurbeheer

4. Opbrengst bijeenkomsten raadswerkgroep

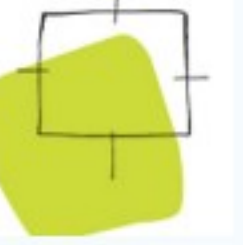

Raadswerkgroep Omgevingsvisie Losser

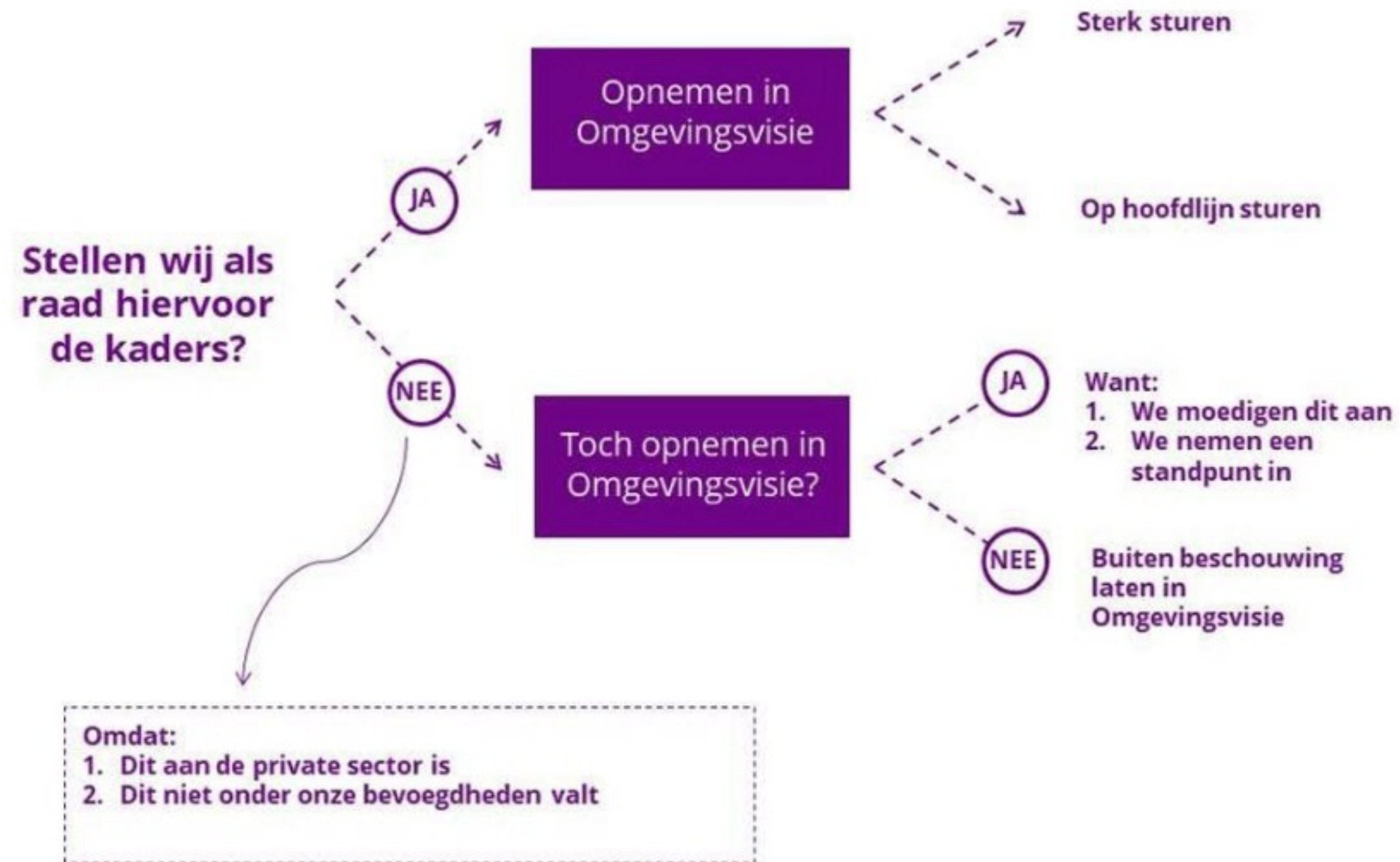
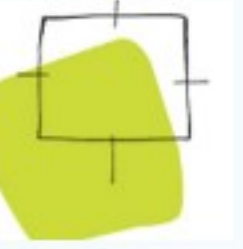
Agenda

- Opening & welkom
- Korte terugblik
- Bepalen uitgangspunten
- Vervolgproces

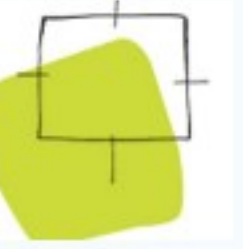

Terugblik: 'fysieke leefomgeving'

- 'Alles wat je hoort, ziet, voelt of ruikt'
- sociale aspecten
- klimaat, duurzaamheid

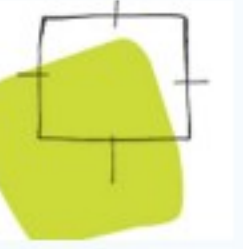

Terugblik: 'kaderstellende rol'

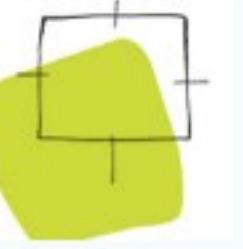
Terugblik: de 7 ambities

- Bloeiend landelijk gebied
- Gastvrij en herkenbaar
- Gezond en veilig
- Leefbaar en bewoonbaar
- Innovatief en duurzaam
- Ondernemend
- Samenwerkend

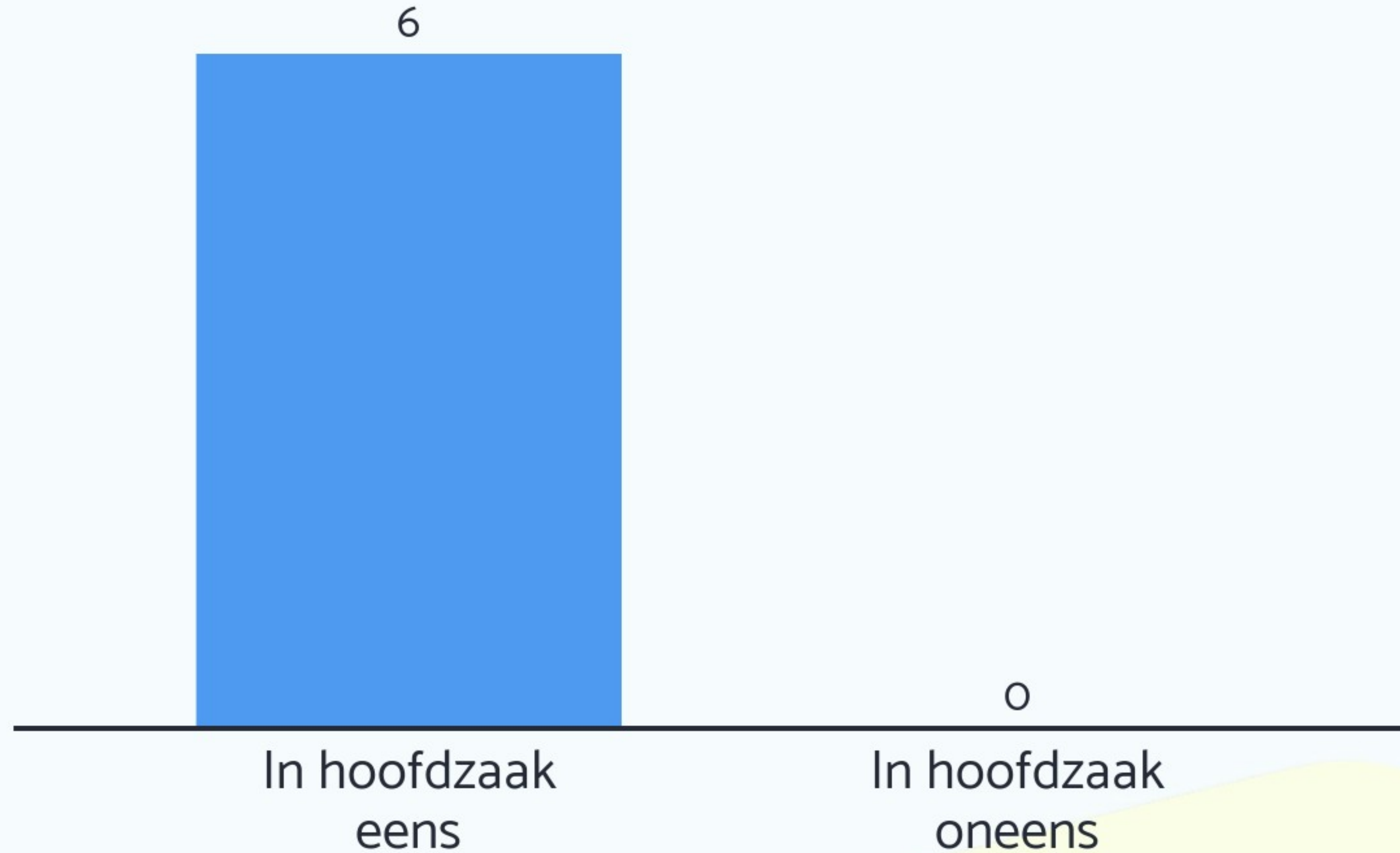
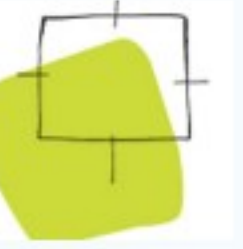
Terugblik: omgevingsvisie vs. omgevingsplan

Omgevingsvisie	Omgevingsplan
Kaders	Regels
Zelfbindend	Bindt inwoners en ondernemers

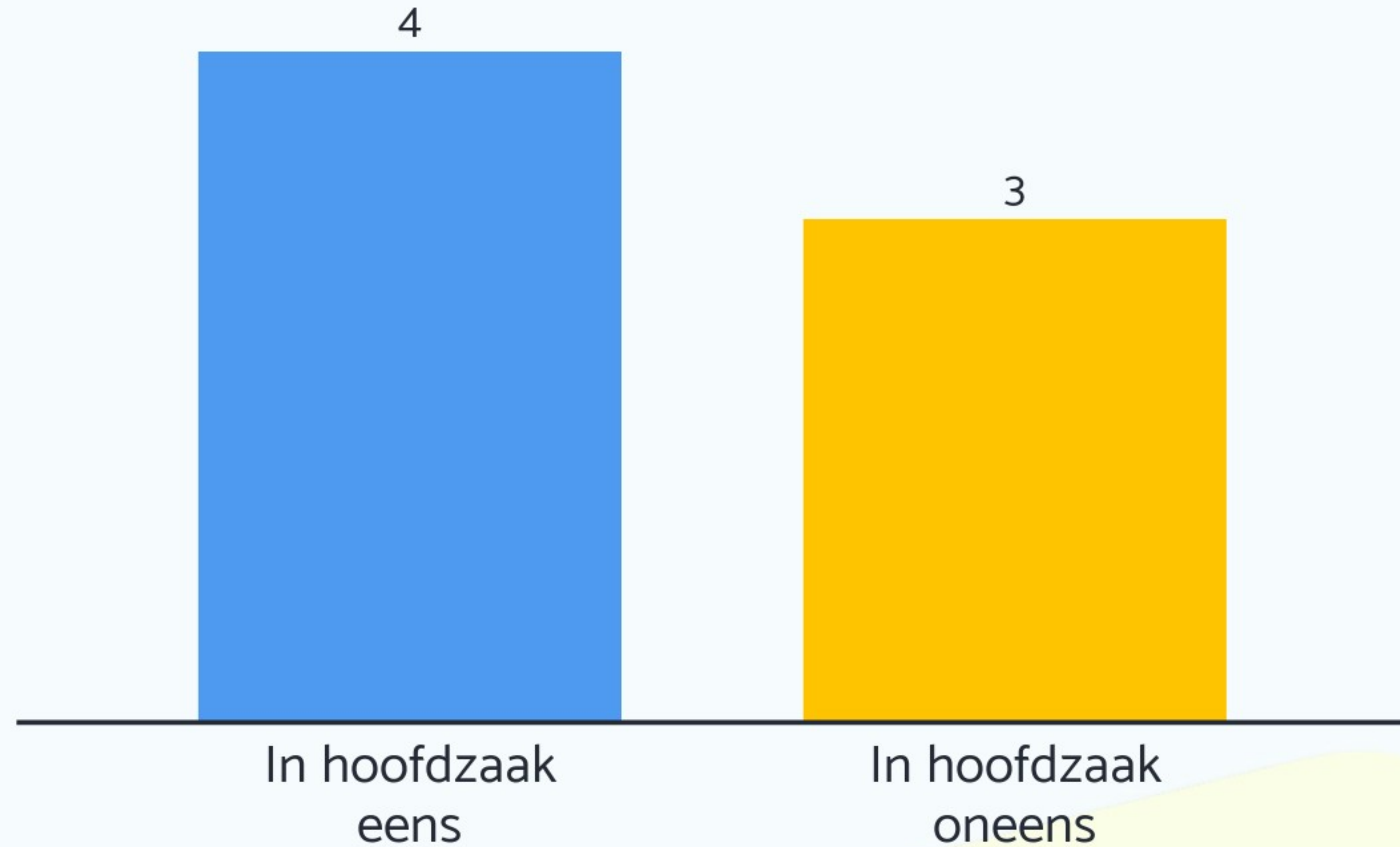
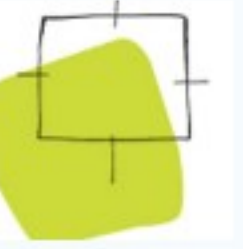

Kaderstelling

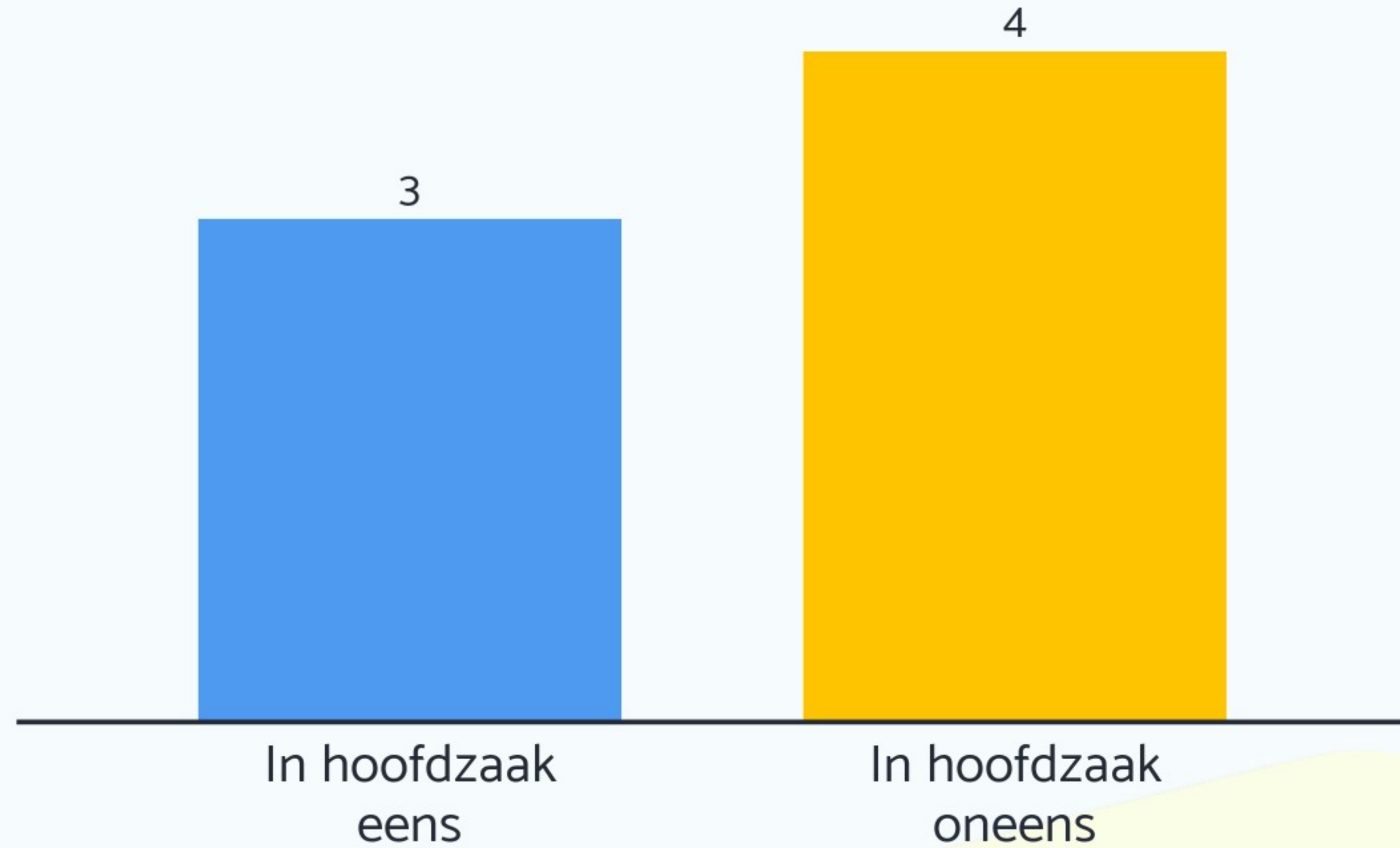
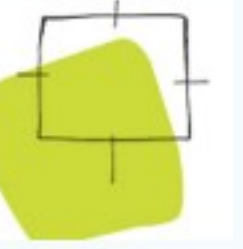
Onze Omgevingsvisie past helemaal binnen het beleid en regelgeving van hogere overheden.

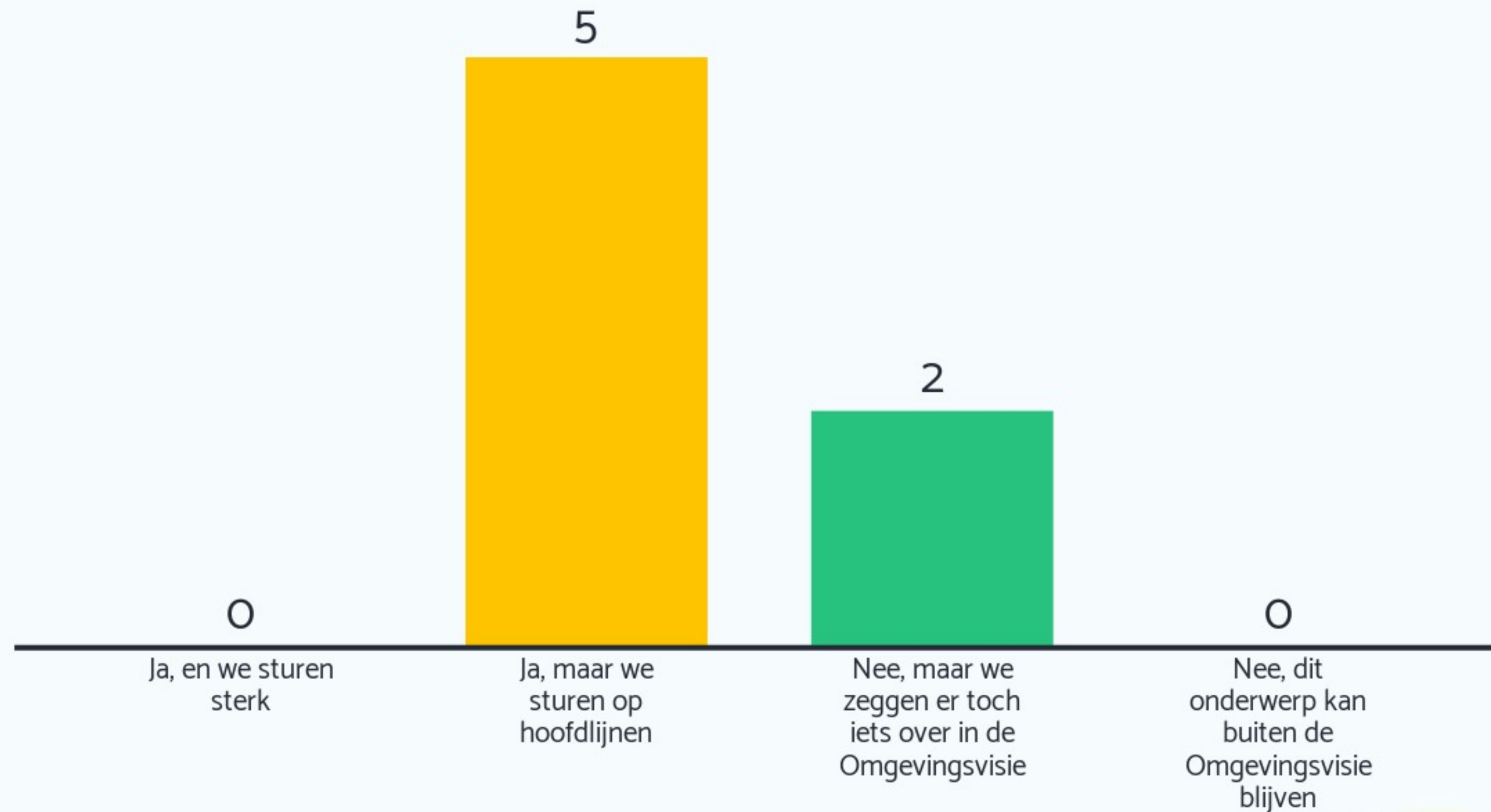
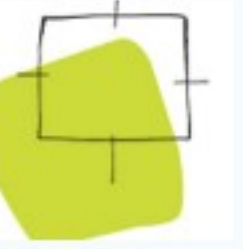
Een ontwikkeling in het landelijk gebied, moet altijd meerdere doelen dienen

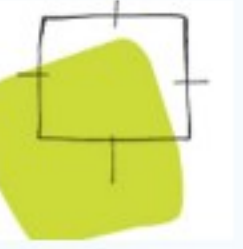

Leegstaande panden mogen altijd worden getransformeerd tot woning

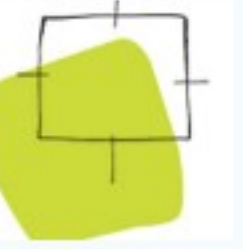
Casus: Overdinkel wil op eigen initiatief het dorp verduurzamen. Stellen we als raad daarvoor de kaders?

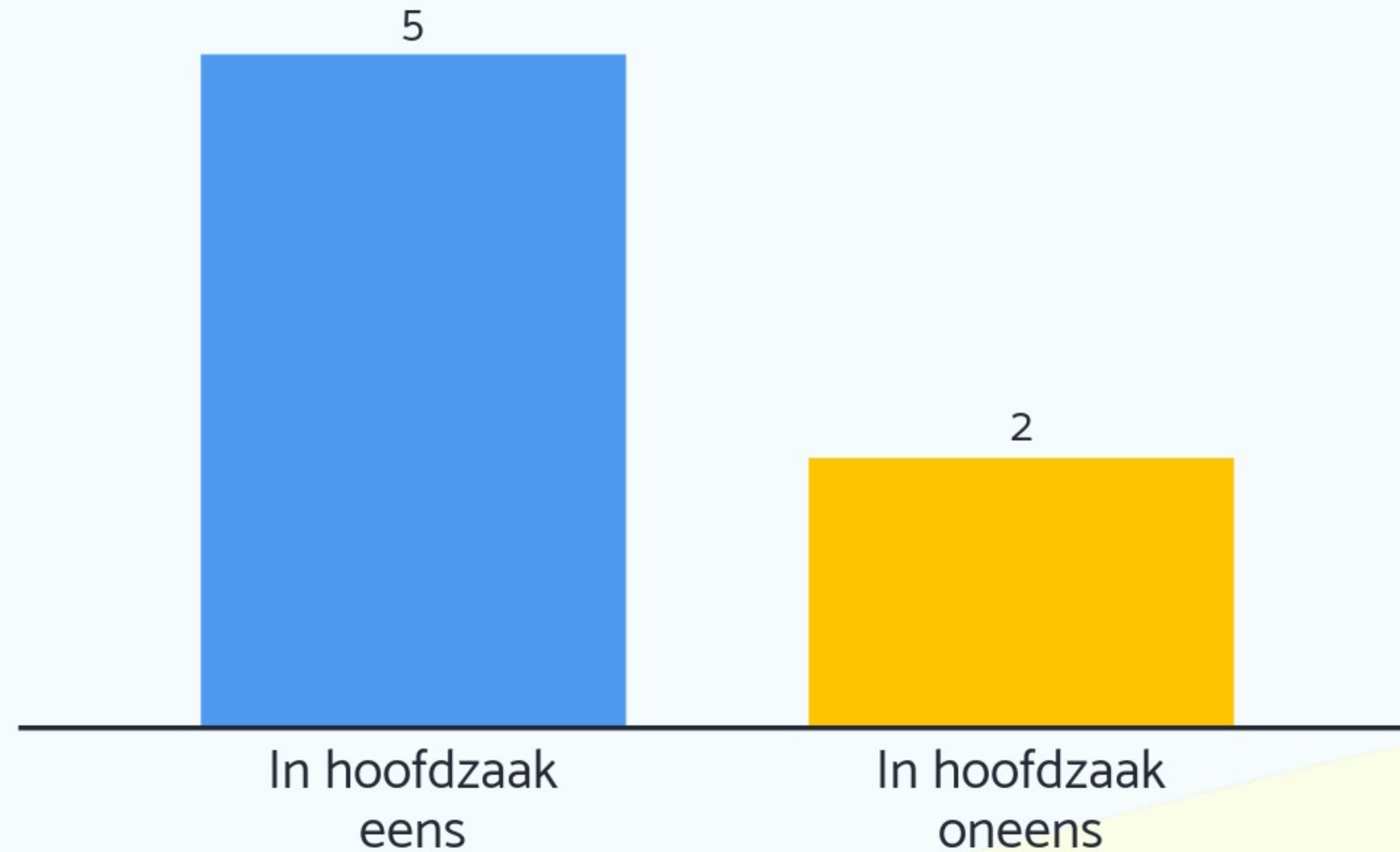
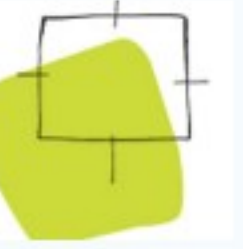

Uit het Gemeentelijk Gezondheidsprofiel van het RIVM blijkt dat we boven het landelijke gemiddelde scoren op het gebied van roken, obesitas en (zwaar) drinken. Wat kan (of moet) hierin de rol van de gemeente zijn?

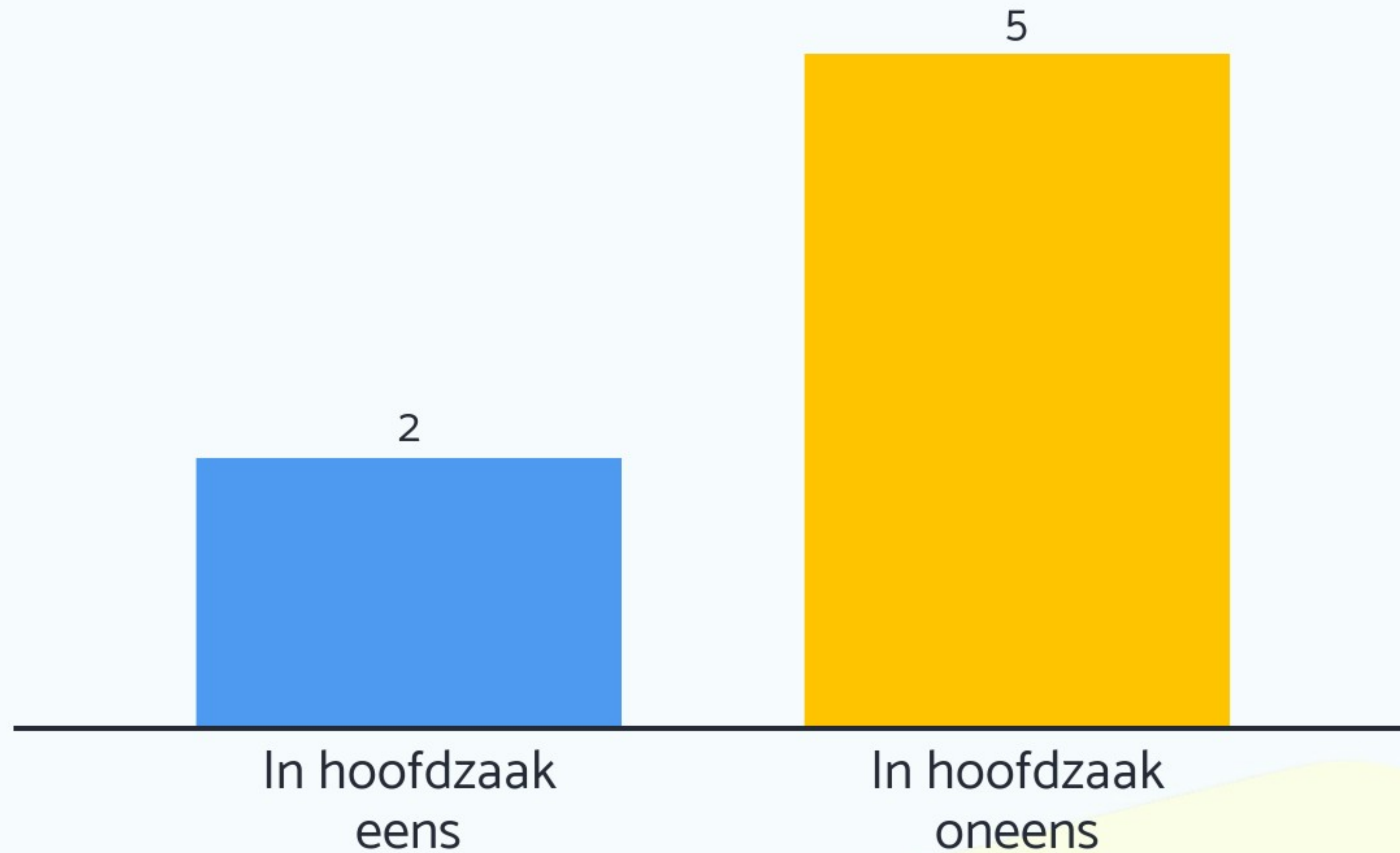
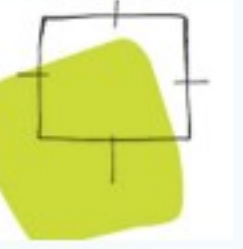
Wat kan (of moet) de gemeente doen om een actieve, gezonde levensstijl te bevorderen?

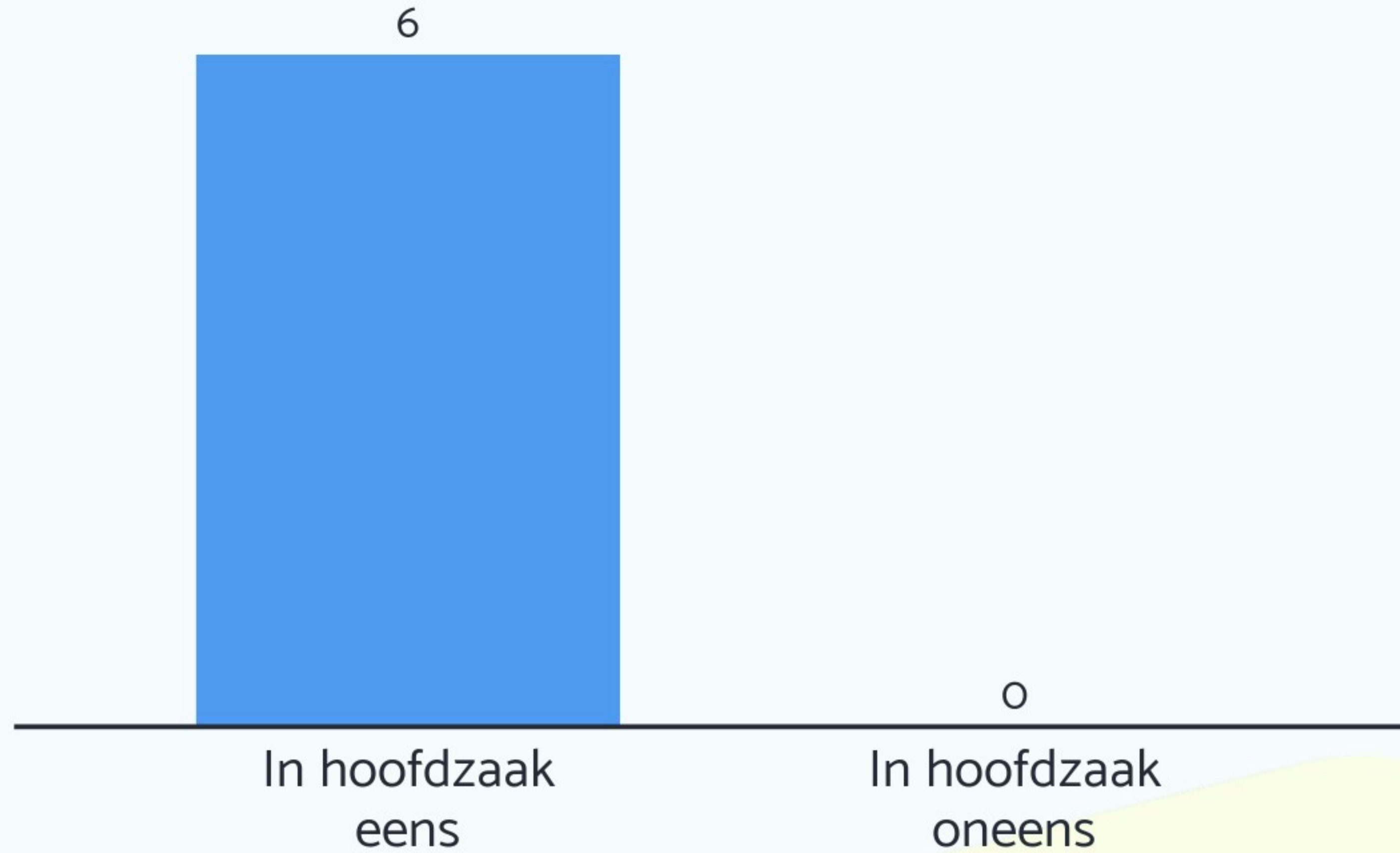
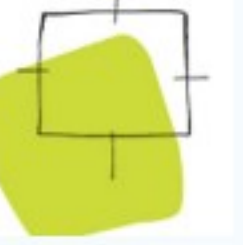
Een positieve spin-off richting samenleving (duurzaamheid, landschap, ...) zorgt voor extra ontwikkelingsruimte voor bedrijven die willen groeien

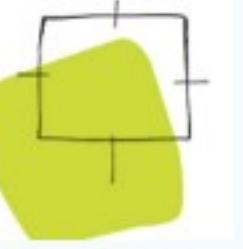
Bij ontwikkelingen die passen in onze Omgevingsvisie, hoort minimale participatie met de omgeving

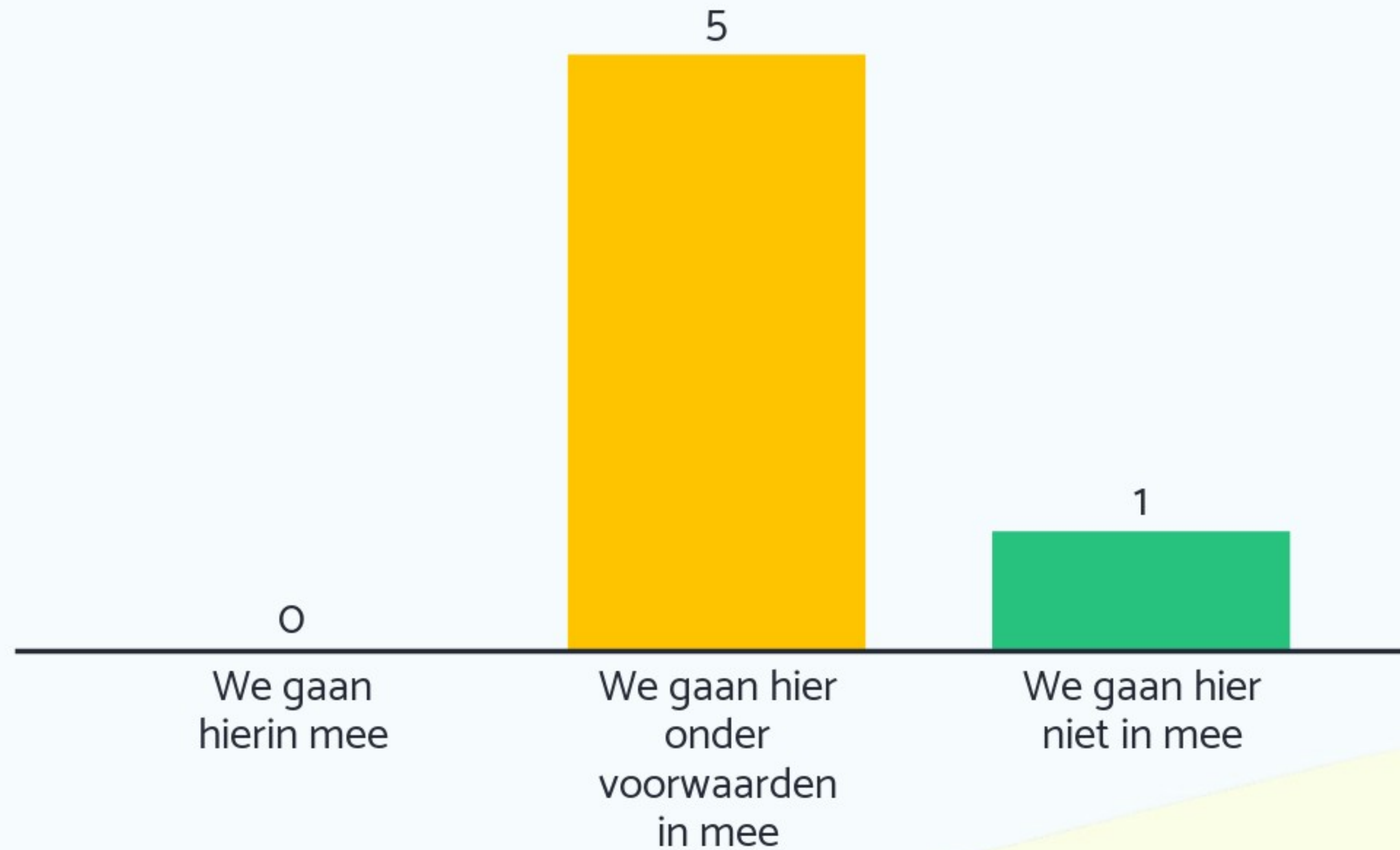
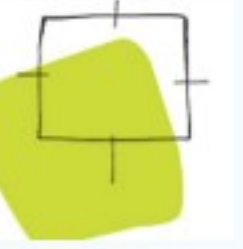
Bij een gezond vestigingsklimaat voor ondernemers horen ruime, flexibele regels

Wij beperken onze regels tot een minimum om initiatieven uit de samenleving mogelijk te maken

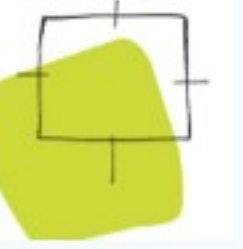

Johma wil uitbreiden op 5 ha grond, grenzend aan het bedrijventerrein, maar in het buitengebied. Hoe gaan we hiermee om?

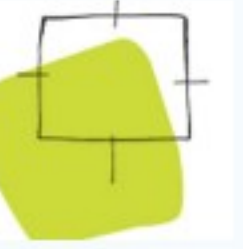

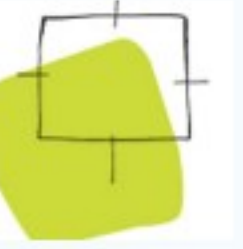

Snelheid maken met de grootschalige opwek van duurzame stroom, betekent kiezen voor concentratie op 1 plek in de gemeente

Gronden en gebouwen die in het landelijke gebied vrijkomen, kunnen worden ingezet voor allerlei, onbekende, ontwikkelingen

Agenda

- Opening & welkom
- Korte terugblik
- Bepalen uitgangspunten
- Vervolgproces

Colofon

Opdrachtgever

Gemeente Losser

Rapport

BügelHajema Adviseurs

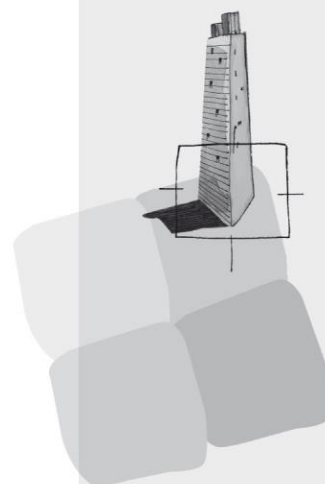
Projectleiding

Ronald Schipper

BügelHajema Adviseurs

Projectnummer

13600000200

BügelHajema Adviseurs bv
Bureau voor Ruimtelijke
Ordering en Milieu BNSP
Vaart nz 48-50
9401GN Assen
T 0592 316 206
F 0592 314 035
E info@bugelhajema.nl
W www.bugelhajema.nl

Vestigingen te Assen,
Leeuwarden en
Amersfoort